

Obrana

Cvičný boj
s paintballmi

Mladé osudy v SNP

Výmena
v Iraku

Vojaci na OH

ISSN 1336 - 1910

9 771336 191007

Medzinárodný vojenský výstup na Kriváň 28. august 2004

Zväz vojakov Slovenskej republiky Trenčín v spolupráci s MO SR, Generálnym štábom OS SR,
Regrutačným strediskom OS SR v Banskej Bystrici a VÚPCH Nová Polianka

pozýva všetkých záujemcov na výstup na Kriváň

**Zraz účastníkov výstupu 28. 8. 2004 o 8.00 hod.
pred liečebným domom Solisko na Štrbskom Plese alebo na Troch studničkách**

Každý turista dostane:

- účastnícky list s vrcholovou pečiatkou,
- korešpondenčný lístok s možnosťou odoslania prostredníctvom poľnej pošty OS SR.

Účastníci výstupu musia byť vyzbrojení na vysokohorskú turistiku (mať vhodné oblečenie a obutie aj pre prípad nepriaznivého počasia).

Bližšie informácie o 9. ročníku medzinárodného vojenského výstupu na Kriváň, na ktorom sa zúčastnia aj zástupcovia partnerských vojenských zväzov z Českej republiky, Poľska a Maďarska získate na sekretariáte Zväzu vojakov SR Trenčín.
Tel.: 332 281, fax: 032/743 00 41, mobilné tel.: 0903 849 729, 0904 926 974.

Obrana armáda

Dvojtyždenník Ministerstva obrany SR
Založený v Clevelande (USA) v roku 1914
Obnovený v Bratislave v roku 1993
Ročník XII, č. 16/2004
Do výroby zadané: 29. 7. 2004

Vydavateľ:
Ministerstvo obrany SR
vo Vydavateľskej a informačnej
agentúre KOD KaMO

Šéfredaktor:
Mgr. Pavol VITKO
Tel.: 0960 313 072, 0903 820 847

Zástupca šéfredaktora:
pplk. Mgr. Jozef MICHNICA
Tel.: 0960 312 980

Tajomníčka redakcie:
Milena SLEZÁKOVÁ
Tel.: 0960 312 984, fax: 0960 312 520

Redaktori:
pplk. Milan ČIPKA, tel.: 0960 312 980
Jozef ŽIAK, tel.: 0960 312 984

Fotografi:
Peter DOVINA, Miroslav GYÜRÖSI
Tel.: 0960 312 395

Vedúca vydania a jazyková úprava:
PhDr. Zuzana KRÚTKA
Tel.: 0960 313 058

Grafická úprava:
Magnet Press, Slovakia

Adresa redakcie:
Dvojtyždenník Obrana-Armáda
VIA KOD KaMO
Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava
E-mail: slezakovam@mod.gov.sk
www.mod.gov.sk, www.mosr.sk

Rozširuje:
Magnet Press, Slovakia
Mediaprint Kapa, PoNS

**Distribúciu a predplatné
pre SR zabezpečuje:**
MAGNET PRESS, SLOVAKIA, s. r. o.
Šustekova 8, 851 04 Bratislava - Petržalka
Korešpondencia: P. O. Box 17
850 05 Bratislava
Tel./fax: 02/6720 1931-33 - predplatné
E-mail: predplatne@press.sk
knihy@press.sk
www.press.sk

Tlač:
Kasico, a.s.
Beckovská 38, 823 61 Bratislava
Tel.: 02/48 20 96 33, Fax: 02/43 63 13 12
E-mail: marketing@kasico.sk
www.kasico.sk

Nevyžiadany a uverejnený obrazový
materiál a rukopisy nevraciam.

© Ministerstvo obrany SR
Registračné číslo: 758/93
ISSN: 1336-2910

OBSAH

Špeciálny ústav na Lešti 4 – 5

Predseda SZPB:
Treba osloviť mladých 6

Partneri v NATO 7

Priateľstvá kované
nebezpečenstvom a potom 8

Návrat do Iraku 9

Predstavujeme krajiny aliancie -
- Grécko 10 – 11

Technika - Drobničky 12 – 13

Koordinácia pri likvidácii
munície 14

Farnborough 2004 15 - 19

Slávne zbrane: Thompsonov
„Tommy-gun“ 20

História: Generál Ján Giláni 21

Odsun sovietskych okupantov ... 22

Servis: Rehabilitácie
a odškodnenia 23

Znovuobjavené príbehy
z Povstania 24 - 25

Základný a špeciálny výcvik .. 26 - 27

Vojenský športovci v histórii
olympiád 28 - 30

Duchovné stretnutia 31

Z útvarov 32

Oddych 33 – 34

Súťaž 35

Fotografia na titulnej strane:

Ako v skutočnej bojovej situácii sa cítia
vojaci počas prípravy špeciálnych jednotiek
v Ústave špeciálneho zdravotníctva a výcviku
v Lešti, kde ako jediní v ozbrojených silách
využívajú paintbally, cvičné zbrane,
z ktorých sa vystreľujú guľičky naplnené
výraznou potravinárskou farbou

Foto Peter DOVINA

Editoriál

V tomto čísle OBRANY sa stretávajú
dve dôležité témy - odkaz Slovenského
národného povstania (strany 6 a 24-25)
a účasť našich vojakov v operácii Iracká
sloboda (8 a 9). Je veľmi dobré, keď predse-
da Slovenského zväzu protifašistických
bojovníkov Koloman Vida tak jednoznačne
nástojí na značnom omladení tejto
organizácie. Keďže o tejto úlohe minimál-
ne pätnásť rokov rozprávali už aj jeho
predchodcovia - a aj on potvrdzuje, že to
v tomto smere nemá jednoduché - o to viac
mu držíme palce. A aká je súvislosť
s našimi „iračanmi“? Práve oni sa usilovali
či usilujú v skutočne ťažkých a nebezpeč-
ných podmienkach prispieť k nastoleniu
pokoja a k revitalizácii krajiny desaťročia
ovládanej diktátorským režimom. Takže aj
oni by mohli pokračovať v štafete, ktorá sa
začala v Slovenskom národnom povstaní.
No už aj tak im patrí naša úcta, pretože
v novodobých dejinách Ozbrojených síl SR
boli a sú v najťažšej misii.

Nepochybne aj tí, s ktorými sme sa pred
ich odchodom do Iraku rozlúčili, by privi-
tali, keby aspoň počas olympijských hier
zavládol pokoj zbraniam. Tak ako kedysi
v starovekom Grécku. Veď popri svojej
práci aj oni budú držať palce našim špor-
tovcom. Vráťane členov vojenských klubov,
ktorí nás i v minulosti často veľmi úspešne
reprezentovali na olympijských športovis-
kách. Aj preto sme sa pokúsili zostaviť
chronológiu účasti slovenských vojenských
športovcov (alebo pretekárov, ktorí boli
v tom čase členmi slovenských vojenských
klubov) na olympijských hrách (strany
28-30). Akékoľvek upresnenie štatistických
údajov radi privítame, pretože podobnú
tabuľku sme sa pokúsili zostaviť vôbec
prvýkrát.

S augustom súvisí aj jedno smutné
výročie. Najmä tí skôr narodení si
pamätajú, koľko sklamaní, dezilúzií
a šikanovania mala na svedomí okupácia
bývalého Československa vojskami Varšav-
skej zmluvy. O tom, ako sme okupantov
vyprevádzali domov, píšeme na strane 22.

Vstup do NATO prináša nielen bezpeč-
nostné profity či povinnosti, ale aj výzvy.
Jednou z nich bola možnosť stať sa v rámci
boja proti terorizmu vedúcim národom
v oblasti likvidácie munície a výbušnín.
Iste, aj napriek prejavenej dôvere zo strany
krajín aliancie sa dalo „zacúvať“ a pove-
dať, že radšej nie. Skutočnosť, že po disku-
siách a poradách povedal minister obrany
Juraj Liška „áno“, svedčí o tom, že dôveru-
jeme vlastným profesionálnym schopnos-
tiam - a že máme guráž (str. 14). Podobne,
ako ju mali naši vojaci počas tých nie-
koľkých dní, kedy opäť pomáhali ľuďom
na východnom Slovensku pri augustových
povodniach (str. 32).

Pavol VITKO, šéfredaktor

Pod jednou „strechou“

Od začiatku roku 1997 pôsobí vo Vojsknom výcvikovom priestore Lešť Ústav špeciálneho zdravotníctva a výcviku Ministerstva obrany SR (ÚSZV). Hlavnou náplňou práce pracovníkov ústavu sú preventívne zdravotnícke programy, výcvik špeciálnych jednotiek, kinezioterapia a regenerácia síl.

výcvik oddelený od rehabilitácie. Výskumy ukázali, že najefektívnejšie možno výcvik vykonávať vtedy, ak regenerácia nasleduje podľa možnosti ihneď v ten

Hlavným dôvodom pre vznik ústavu boli alarmujúce zistenia zo začiatku 90. rokov, ktoré vyplynuli z hodnotenia štatistík zdravotného stavu príslušníkov ozbrojených síl za posledných dvadsať rokov. Zistilo sa, že u ľudí slúžiacich v ozbrojených silách dochádza k urýchleniu zhoršovania zdravotného stavu, najmä čo sa týka ochorení pohybového aparátu a srdcovo-cievnych ochorení. Profesionálni vojaci už v štyridsiatke predbiehajú v ochoreniach ostatnú populáciu. Dokonca podľa posledných štatistík sa zistilo, že v priebehu kalendárneho roka 68 až 82

Dôležitou súčasťou prípravy špeciálnych jednotiek a inštruktorov je výcvik na trenažéri JAKUB

Jarmila Maslíková riadi cvičenie na rehabilitačných strojoch

percent vojakov profesionálov navštívi lekárov kvôli problémom s pohybovým aparátom a chrbticou. „Je alarmujúce, že až 54 percent bývalých profesionálov zomiera na srdcovo-cievne choroby, a to pred dovŕšením 60. roku života,“ skonštatoval s vážnosťou v hlase riaditeľ ústavu, plk. MUDr. Pavol Maslík.

Prevenencia

V rámci preventívnych zdravotníckych programov sa v ústave zamerali na program prevencie vzniku srdcovo-cievnych chorôb a program prevencie vzniku ochorení pohybového aparátu. Náklady na preventívnu zdravotnú starostlivosť predstavujú len 20 percent toho, čo je potrebné vynaložiť na liečbu už vzniknutého ochorenia.

obdobie sa môže vyvinúť ochorenie, ktoré v súčasnosti nemá klinické príznaky,“ približuje problematiku kpt. MUDr. Ladislav Neubert, vedúci oddelenia fyziatrie.

Významnú úlohu pri príprave príslušníkov elitných jednotiek zohrávajú zdravotnícke zariadenia, kde dokážu uplatňovať nové metodické postupy výberu a prípravy týchto osôb. V ústave na Lešti majú moderné prístroje, kde na základe neurofyziológie a ďalších unikátnych vyšetrení vyberajú vhodných kandidátov do špeciálnych jednotiek.

Filozofia ústavu je postavená na poznatku, ktorý prevzali z najnovších poznatkov fyziológie telesnej záťaže. Spojili výcvikové aktivity s regeneráciou na jednom pracovisku. „Vo svete existujú podobné pracoviská, ale väčšinou je

V ústave dokážu s pomocou moderných prístrojov diagnostikovať poruchy pohybového aparátu. „Každý pohyb má svoj vzorec. Akonáhle je postihnutie kdesi na začiatku, vieme určiť, za približne aké časové

istý deň. To znamená, že ideálny model výcviku je taký, ak po šiestich alebo ôsmich hodinách intenzívneho výcviku nasledujú štyri hodiny aktívnej regenerácie. Či už je to masáž, sauna, elektroliečba, kompenzačné cvičenia,“ vysvetľuje MUDr. Maslík. V ústave je vybudované regeneračné a kineziologické oddelenie pre cvičiacich, inštruktorov výcviku a ľudí, ktorí sem prichádzajú na rehabilitáciu.

Oddelenie výcviku zabezpečuje kurzy pre specialistov všetkých tried, a to najmä v disciplínach, ktoré zatiaľ ešte nie sú metodicky pripravené ani v iných rezortoch, ani v pôsobnosti veliteľstva síl výcviku a podpory. Je to napríklad bojová pudová (combat) strelba, vojenské technické lezenie, vyššia úroveň boja zblízka alebo sebaobranu, výcvik v prežití, prekonanie pobytu v zajatí a podobné kurzy.

Paintball na scéne

V príprave špeciálnych jednotiek sa už tri roky v ÚSZV využíva paintball. V podstate je to cvičná zbraň, kde namiesto projektilu sa s pomocou stlačeného vzduchu vystreľujú guľičky naplnené farebnou výraznou potravinárskou farbou. Po náraze na prekážku sa farba rozstrekne. Inštruktor, ale aj cvičiaci tak môžu ľahko kontrolovať zásahy cvičiacich vojakov.

„V rámci výcviku využívame paintball na zdokonalenie pohybu, taktiky cvičiacich. Vojak má pocit, ako keby bol v skutočnej bojovej situácii,“ vysvetlil riaditeľ oddelenia výcviku ÚŠZV kpt. Patrik Žitník. V ozbrojených silách sú jediní, ktorí využívajú paintballové zbrane. Výcvikom s nimi prešlo doteraz viac ako tisíc príslušníkov OS SR a špeciálnych jednotiek.

Riaditeľ ústavu je presvedčený o potrebe zvyšovania počtu zamestnancov a rozšírenia ubytovacích kapacít ústavu. „Vzhľadom na to, že náš ústav ako jediný na Slovensku má pôsobnosť pre niekoľko rezortov, potrebovali by sme minimálne zdvojnásobiť kapacitu lôžok a k tomu adekvátny počet prístrojov. Myslím si, že počiatočná nedôvera, ktorá pramenila i z toho, že o ústave bolo veľmi málo informácií, sa podstatne zmenila. Dnes je o naše služby obrovský záujem,“ dodal riaditeľ.

Vedia si pomôcť

Trinášť vojakov profesionálov absolvovalo v polovíčke júla v Ústave špeciálneho zdravotníctva a výcviku MO SR kurz cvičiteľov vojensko-praktického lezenia na trenažéri Jakub. Pritom nestačí, že budúci cvičitelia a inštruktori skvele zvládnu lezenie na trenažéri, dôležitou súčasťou kurzu je aj zdravotnícka príprava. „Príslušníci špeciálnych jednotiek operujúci hlboko v území nepriateľa musia byť pripravení navzájom si pomôcť, a to aj

v prípade vážnych zranení. Práve preto prikladáme zdravotníckej príprave takú pozornosť. Týka sa to všetkých, ktorí absolvujú výcvik v našom ústave,“ zdôraznil inštruktor kpt. Jozef Hanzel.

Už v základných kurzoch precvičujú v ÚŠZV zvládanie prvej pomoci. Čím vyšší stupeň kurzu, tým viac musí absolvent v tejto oblasti dokázať. „Po jeho skončení musia všetci správne reagovať napríklad pri zástave vitálnych funkcií, poškodení chrbtice, pneumotoraxe, zlomeninách, menších i väčších krvácaniach, poškodení hlavy,“ uviedol kpt. J. Hanzel.

Inštruktori na Lešti poklepali na drevo pri konštatovaní, že v doterajšej histórii ústavu nedošlo u nich počas výcviku k žiadnemu vážnejšiemu úrazu. „Možno je to aj tým, že my neuznávame jalové teoretizovanie, ale všetko precvičujeme. Lekár napríklad pozorne sleduje ako budúci inštruktori poskytujú prvú pomoc figurantovi. Všetko je ako v skutočnosti,“ zdôraznil kapitán.

Nedáľko trenažéra pripravoval kpt. MUDr. Ladislav Neubert spolu so zdravotnými sestrami figurantov, ktorí predstavovali zranených. „Používame špeciálnu sadu umelých imitácií zranení, ktoré pripevňujeme na „zranených“ vojakov. Dokonca máme k dispozícii i potravinárske farby, aby boli poranenia skutočne vierohodné. Zároveň našich figurantov poučíme, ako majú reagovať a správať sa. Svojimi reakciami musia čo najviac pripomínať skutočný úraz,“ uviedol lekár.

Do budúcnosti plánujú v ústave nákup ďalších imitácií zranení, napríklad brušné poranenia a poranenia hrudníka, komplikovanejšie zlomeniny a poranenia hlavy.

Poručík Marián Šimon z Levíc, rtm. Jiří Hanzel, nrtm. Martin Nendza a ppráp. Peter Balogh medzitým pribehli k „zraneným“ a začali im poskytovať prvú pomoc. „Sú dobrí,“ profesionálne zhodnotil skupinu lekár kpt. MUDr. L. Neubert a pokračoval: „Až na niekoľko drobností, na ktoré som ich musel upozorniť, by svojmu kamarátovi zachránili život.“

Každý rok absolvuje výcvik na trenažéri JAKUB okolo štyristo ľudí. Aj vďaka inštruktorom - lekárom a zdravotným sestram - sú pripravení nielen na boj, ale aj na okamžik, keď budú musieť poskytnúť prvú pomoc tým, ktorí ju budú potrebovať.

*Dvojstranu pripravil
Milan ČIPKA
Foto Peter DOVINA*

História

Ústav špeciálneho zdravotníctva a výcviku MO SR (ÚŠZV) na Lešti bol zriadený rozkazom ministra obrany SR č. 6 zo dňa 27. novembra 1996. V prevádzke je od 1. januára 1997. Založením ústavu bol poverený plk. MUDr. Pavol Maslík, ktorý ho riadi do dnešných dní.

Pôvodne existovalo niekoľko návrhov, kam ústav umiestniť. Dokonca sa hovorilo aj o vojenských nemocniciach v Bratislave a v Ružomberku. Súčasťou výcviku sú však aj streľby či nočné cvičenia, takže tieto návrhy neboli akceptované. Do úvahy prichádzali i niektoré vojenské rekreačné zariadenia. Ani tento návrh neprešiel, pretože zotavovne sa nachádzajú v národných parkoch. Tip na VVP Lešť prišiel od už nebohého genmjr. Jána Repaského a vtedajšieho poradcu ministra obrany plk. Jozefa Tučeka.

Ústav teda zabezpečuje špeciálny výcvik a má aj regeneračnú časť. Zdravotnícke zabezpečenie pozostáva z oddelenia funkčnej diagnostiky, oddelenia regenerácie a fyzioterapie a oddelenia kineziológie.

Vláda SR sa v roku 2003 uznesením číslo 998 z 22. októbra 2003 uzniesla, že ÚŠZV na Lešti bude garantom prípravy špičkových odborníkov v oblasti boja proti terorizmu a organizovanej kriminalite pre viacero rezortov. Okrem obrany slúži aj rezortom vnútra, financií, spravodlivosti a dopravy.

V ústave pracuje takmer sedemdesiat pracovníkov. Od 1. januára 2004 je ÚŠZV samostatnou rozpočtovou organizáciou. Je jediným takýmto zariadením v rámci štátov tzv. východného bloku. Ročne využije jeho možnosti viac ako dvetisíc ľudí. Približne 350 preventívnych rehabilitácií je určených pre ministerstvo obrany. Na Lešti zabezpečujú každý rok aj niekoľko desiatok rekondičných pobytov pre pracovníkov rezortu MO SR, ktorí pracujú na rizikových pracoviskách. Modely prvých pracovísk tohto typu vznikli v USA. Dnes sú v prevádzke trebárs aj v Rakúsku, či vo Francúzsku. Tamojší odborníci sa pokúšajú vyťažiť z toho, že okamžitou regeneráciou po záťaži je možné zvýšiť úroveň tréningového procesu až o 40 percent. ÚŠZV patrí medzi prvé pracoviská na svete, ktoré prakticky zvládajú túto úlohu s dobrými výsledkami.

V budúcnosti chcú pracovníci ÚŠZV získať titul „Center of Excellens“, ktoré získavajú podobné pracoviská v krajinách NATO. Sú to tzv. centrá dokonalosti, zariadenia alebo inštitúcie, ktoré na najvyššej odbornej úrovni zabezpečujú prípravu špecialistov v rámci aliancie.

Ošetrovanie „raneného“
v rámci zdravotníckej prípravy

Predseda Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov plk. v. v. Koloman Vida: Keď neoslovíme mladých, zanikneme

Na rozdiel od svojich predchodcov vo funkcii plukovník vo výslužbe doc. PhDr. Koloman Vida, CSc. nevelil žiadnym väčším či menším partizánskym skupinám. Dnes 78-ročný rodák z Podhradia v okrese Prievidza sa do povstania zapojil ako mladý chlapec a svoj bojový krst zažil pri obrane Partizánskeho. Neskôr bol zajatý. Po druhej svetovej vojne absolvoval vojenské školy v Novom Meste nad Váhom a v Prahe. S vojenským školstvom bola spojená aj jeho ďalšia vojenská kariéra až do odchodu do zálohy v roku 1980.

via sú z rôznych dôvodov schopní takto vystupovať. Vo vlastnom záujme sa musíme s týmto problémom vo vlastných radoch popasovať. Pomáha nám aj to, že po roku 1989 vyšlo mnoho publikácií, ktoré pravdivo osvetľujú

• **Zväz protifašistických bojovníkov bol vždy mohutnou mnohotisícovou organizáciou s veľkým spoločenským vplyvom a dosahom. Aký je jeho dnešný obraz v predvečer osláv 60. výročia SNP?**

V súčasnosti evidujeme okolo 35-tisíc členov. Ich priemerný vek je takmer 79 rokov. Nie je žiadnym tajomstvom, že naša členská základňa postupne starne a vymiera. Keby sme sa s týmto stavom zmierili, mohlo by sa stať, že o pár rokov by celkom zanikol. Preto sme už na našom minuloročnom 12. zjazde prijali niekoľko opatrení, ktoré by mali pomôcť tento stav zvrátiť.

• **Mohli by ste byť konkrétnejší?**

Zvolili sme koncepciu transformácie zväzu zo stavovskej organizácie na občiansku, prístupnú širokej verejnosti. Zmenili sme organizačnú štruktúru, ktorá bola dosť ťažkopádna a zároveň aj finančne náročná. Postupne sme vytvorili 37 oblastných organizácií. Niektoré okresy sme zlúčili do jednej oblasti. Samozrejme, že takáto redukcia narazila na určitý odpor členskej základne. Časť ľudí si len veľmi ťažko uvedomuje, že v posledných rokoch sa výrazne znížil počet našich členov, zmenili sa spoločenské pomery u nás a zväz sa tejto situácii musí vo vlastnom záujme prispôbiť. Nemáme financie na platy takého množstva funkcionárov a prenájom miestností ako v minulosti. Ako príspevková organizácia dostávame ročne zo štátneho rozpočtu približne šesť miliónov korún. Naše potreby sú ale o dva milióny vyššie. Rozdiel sa nám v istom zmysle darí vykrývať sponzorskými príspevkami, ako aj prenájomom časti priestorov nášho bratislavského ústredia. Radíme oblastným organizáciám, aby si priestory prenajímali len na konkrétne akcie, a nie po celý rok. Aj z ústredia im ideme príkladom. Napríklad v súvislosti s blížiacim sa 60. výročím SNP sme nechali z finančných dôvodov vyraziť 12-tisíc pamätných medailí obojstranne. Jedna strana je zameraná k výročiu SNP a druhá k 60. výročiu Karpatsko-duklianskej operácie. Výrazne tak ušetríme finančné prostriedky. Ešte pred časom by bol takýto krok nemysliteľný.

• **Ako sa vám darí postupne pritiahnúť do zväzu strednú a mladšiu generáciu?**

Objavujú sa už prvé výsledky. Napríklad naše oblastné organizácie v Starej Ľubovni a Humennom majú už dnes takmer 20 percent svojej členskej základne z radov mladých ľudí.

Obdobné pozitívne signály máme aj z niektorých ďalších oblastí východu Slovenska. V ostatných oblastiach republiky sa zatiaľ s takými výsledkami pochváliť nemôžeme. Aj keď vidieť určité pozitívne kroky v Novom Meste nad Váhom, Partizánskom, Banskej Bystrici, Poprade, Senici, Prešove i v Trenčíne. Dokonca v Bratislave sa prihlásila do zväzu ako kolektívny člen mestská organizácia mladých sociálnych demokratov. Na zasadaniach ústrednej rady som celkom vážne povedal: Ak sa nám nepodari v súčasnom období osloviť a pritiahnúť do našich radov mladú a strednú generáciu, naša organizácia postupne zanikne! Mladších musíme dostať aj do riadiacich funkcií. Tu je ten odpor niektorých našich členov hádam najtvrdší. Neraz sa pýtajú: „A kde bojoval?“ Nuž, kde asi mohol bojsť, keď sa narodil niekoľko rokov po skončení vojny...

• **Mladá generácia v uplynulých rokoch strácala záujem o SNP a odboj aj „vďaka“ nezaujímavému a niekedy aj skreslenému spôsobu oboznamovania sa s týmito udalosťami. Za minulého režimu boli mnohé tzv. biele miesta v histórii odboja, o ktorých buď nebolo možné hovoriť vôbec, alebo sa na verejnosť dostávali len skreslené informácie. Ako sa vám darí meniť situáciu v tejto oblasti?**

Naozaj širokú verejnosť môžeme osloviť len pravdivým zobrazením histórie odboja. Obdobie, keď sa umelo vyvyšovala úloha jednej politickej strany a partizánov na úkor povstaleckej armády a nekomunistických zložiek odboja, už máme chválabohu za sebou. Dnes je dostatok archívnych materiálov, ktoré neobchádzajú ani negatívne stránky činnosti niektorých partizánskych skupín. Najmä vo vzťahu k slovenskému obyvateľstvu nemeckej národnosti, ale aj niekedy nie najlepšiu spoluprácu partizánov a povstaleckých jednotiek. Máme praktické skúsenosti z rôznych besied, že stredná a mladá generácia veľmi pozitívne prijíma, keď sa dozvie celú pravdu o konkrétnej historickej udalosti. Na druhej strane neodpustí, ak sa jej niečo zamlčí. Vtedy stráca záujem o celú históriu odboja. Nebudem zakrývať, že ešte zďaleka nie všetci naši členo-

obdobie druhej svetovej vojny. Nielen takzvaný východný, ale aj západný odboj. Veľmi dobre je v tomto smere urobená aj súčasná expozícia Múzea SNP v Banskej Bystrici. Návštevníkom približuje aj činnosť našich vojakov vo Francúzsku, Afrike, Veľkej Británii a po vylodení na západnom fronte.

• **Pán predseda, aké konkrétne akcie ste pripravili v tomto jubilejnom roku, ktoré by mali oživiť záujem občanov Slovenska o históriu odboja v rokoch druhej svetovej vojny?**

Okrem oficiálnych osláv v Banskej Bystrici a na Dukle sme sa zamerali predovšetkým na turisticko-poznávacie akcie v rôznych regiónoch Slovenska a na vedomostné súťaže v školách. Najpozitívnejšie ohlasy máme zo Starej Ľubovne a Humenného. Predovšetkým tam sa našim členom darí nenásilnou formou oslovovať mladú generáciu. Ale aj v našej bratislavskej organizácii sa pri turistickom výlete s mladými zastavíme v Malých Karpatoch na niektorých pamätných miestach a porozprávame sa o udalostiach, ktoré sa tam pred desiatkami rokov udiali. Všetkých záujemcov chcem zároveň pozvať na cestu vlakom ťahanou historickou parnou lokomotívou z Bratislavy do Banskej Bystrice a späť na oslavy SNP. Vďaka sponzorom zo Železníc Slovenskej republiky bude cesta zadarmo. Vlak odíde z bratislavskej hlavnej stanice 29. augusta o pol piatej ráno.

Josef ŽIAK

Foto Peter DOVINA

Zo sveta aliancie

Francúzska ministerka obrany Michèle Alliot-Marie vyzvala počas svojej návštevy Tallinu pobaltské štáty, aby zohrávali významnejšiu úlohu pri budovaní európskej obrannej štruktúry. Podľa väčšiny tlačových agentúr však Litva, Lotyšsko a Estónsko považujú alianciu za jediného garanta bezpečnosti v euro-atlantickom priestore. Francúzsko sa ale domnieva, že by sa NATO a Európska únia mali v zaistovaní bezpečnosti dopĺňať.

...

Maďarsko vyslalo koncom júla do Afganistanu 74 vojakov a plánuje vyslať 51 ďalších, ktorí posilnia jeho jednotku pôsobiacu pod velením Severoatlantickej aliancie. Posilňovanie jednotiek v Afganistane je v súlade s rozhodnutím aliancie prijatým na samite v Istanbule. Maďarskí vojaci sa budú starať o bezpečnosť v Kábuľe, vrátane letiska.

...

Ruské vojenské námorníctvo plánuje, že na budúci rok sa zapojí do rozsiahleho cvičenia Severoatlantickej aliancie. Cvičenie pod názvom Sorbet Royal má preveriť najmä spoluprácu jednotlivých krajín pri záchrane posádok havarovaných ponoriek. O zapojení Ruska do cvičenia informoval minister obrany Sergej Ivanov, ktorý ruskú účasť považuje za ďalší krok k spolupráci s NATO.

...

Severoatlantická aliancia zamietla plán na zníženie počtu vojakov, ktorí pôsobia v Kosove pod jej velením v operácii KFOR, uviedol počas návštevy Kosova zástupca veliteľa síl NATO v Európe admirál Rainer Feist. Pripomenul, že po marcových nepokojoch medzi Albáncami a Srbmi aliancia zvýšila počet vojakov v KFOR a momentálne neplánuje žiadnu redukciu 18-tisícového kontingentu.

...

Poľsko plánuje znížovať počet svojich vojakov pôsobiacich v Iraku, čo by v budúcnosti umožnilo zväčšenie poľskej jednotky v Afganistane, uviedol na kábulskej konferencii o obnove Afganistanu poľský premiér Marek Belka. Momentálne má Poľsko v Afganistane dvesto vojakov, ktorí pôsobia na leteckej základni v Bagrame.

...

Americký minister zahraničia Colin Powell počas návštevy Maďarska ocenil pôsobenie maďarských vojakov v Iraku a Afganistane, keď konštatoval, že oba maďarské kontingenty v Afganistane i v Iraku „odvádzajú vynikajúcu prácu“. Tiež sa snažil presvedčiť spojencov USA, aby nenasledovali príklad Španielska a ďalších krajín, a nestiahli svoje jednotky z Iraku.

Spomienková slávnosť v Cholmondeley

Pri pamätníku Československej armády v Cholmondeley v strednom Anglicku sa pri príležitosti 64. výročia založenia československej vojenskej jednotky na území Veľkej Británie konala 4. júla spomienková slávnosť. Pamiatku československých hrdinov, slovenských a českých vojakov, ktorí položili životy počas druhej svetovej vojny za slobodu Československa na území Veľkej Británie, si pripomenulo približne päťdesiat osobností - českých a slovenských veteránov druhej svetovej vojny a členov združenia Jednota Československej obce legionárskej na území Veľkej Británie, britských veteránov z Parachute Regiment Association, predstaviteľov Ministerstva obrany SR a zástupiteľských úradov SR a ČR v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska.

V mene ministra obrany SR Juraja Lišku položil k pamätníku kyticu kvetov riaditeľ VSS plukovník Vendelín Leitner a za naše veľvyslanectvo zástupca pridelenca obrany (PO) SR v Londýne pplk. Vladimír Samek. Českú stranu reprezentoval zástupca PO ČR pplk. Lisner. Zo slovenských veteránov západného odboja žijúcich na území Spojeného kráľovstva sa na slávnostnom akte zúčastnil mjr. Pavel Bock, ktorý v čase 2. svetovej vojny slúžil v pozemných jednotkách a v špeciálnych silách, a jeho bratranec Ladislav Bock, niekdajší príslušník britského kráľovského vojenského letectva RAF.

Text a foto pplk. Ing. Vladimír SAMEK

Sviatok u našich susedov

Už po tretí raz si naši západní susedia pripomenuli 30. júna Deň Ozbrojených síl Českej republiky. Na slávnostnom nástupe vojakov na Čestnom dvore Národného pamätníka v Prahe - Vítkove sa zúčastnil minister obrany Miroslav Kostelka, náčelník generálneho štábu genpor. Pavel Štefka, predstavitelia rezortu a ďalší významní hostia.

Vo februári 2002 vyhlásil prezident Českej republiky 30. jún ako Deň Ozbrojených síl Českej republiky. Pôvod tohto dátumu siaha až do prvej svetovej vojny do Francúzska, keď 30. júna 1918 nastúpilo na pláni pri Dorney šesťtisíc československých legionárov na slávnostnú prehliadku. Zúčastnilo sa na nej viacero významných osobností. Okrem predstaviteľov Československej národnej rady aj francúzsky prezident Raymond Poincaré, členovia francúzskej vlády, zástupcovia spojeneckých armád a delegácia z parížskej radnice. Prezident Poincaré odovzdal 21. pluku zástavu vyrobenú podľa návrhu českého maliara Františka Kupku. Nasledovala slávnostná prisaha: „V mene našej národnej cti prisaháme, že bojovať budeme po boku svojich spojencov proti všetkým nepriateľom dovtedy, kým naše krajiny české nesplynú so slovenskou v jeden nezávislý štát československý.“

Minister obrany ČR Miroslav Kostelka vo svojom vystúpení uviedol, že Deň Ozbrojených síl Českej republiky je príležitosťou odmietnuť falošný mýtus, že českí vojaci z politickej vôle svojich vlád nikdy nebojovali. „Z celkového počtu viac ako stotisíc legionárov bojujúcich na frontoch prvej svetovej vojny sa po vytvorení samostatného Československa nevrátilo do vlasti približne päť a pol tisíca. V druhej svetovej vojne bojovali československí vojaci, ktorých bolo 80-tisíc, po boku spojencov na všetkých významných bojiskách,“ dodal minister obrany.

Podľa A-Report 14-15/2004

Priateľstvá kované nebezpečenstvom a potom

Dlhých-predlhých 365 dní, pre niektorých slovenských vojakov len polovica z toho. Ktorý bol najťažší? Ten prvý, keď sa kolóna trmácala vyše 500 km z Kuvajtu do mesta Al Hillah v Iraku? Alebo ten, keď strávili skoro celý čas v betónových úkrytoch? Alebo ten, keď explodovalo len pár sto metrov od nich auto naložené 700 kilami trhavín? Všetko istotne smutne zatienil deň, keď traja ich kamaráti tragicky zahynuli...

Ako filmový pás sa odvíja každá chvíľa strávená na horúcej irackej zemi mladíkom niečo po dvadsiatke, ale aj zrelým chlapom tiahnucim k päťdesiatke, keď sa lúčia v týchto dňoch s krajinou, ktorá ich prinútila zmeniť hodnoty a priority nazerania na svet, na dianie okolo seba, na seba samých. Každý, kto odchádza odtiaľto, je akýsi iný. Hlbšie a intenzívnejšie vníma všetky odtiene ľudského života a bytia. Je to asi aj tým, že ľudia zo všetkých kútov sveta sa ocitli na pamätných miestach Mezopotámie, ktoré priam dýchajú históriou tisícročí, kde sa rodila ľudská civilizácia, písmo, kultúra, kde existovali vyspelé štáty so

svojou dokonalou štruktúrou moci, veličanské mestá s nádhernými budovami, fortifikačnými opevneniami. A vtedy ešte o terajších mnohých národoch nebolo ani chýru. Neexistovali. Paradoxne, hoci každá minúta prebývania v Iraku hrozí nebezpečenstvom zo strany teroristických a rôznych militantných skupín, ktoré už vyskúšali celú škálu útokov proti koalíčným silám aj proti vlastným ľuďom, vojaci sa stávajú jeden voči druhému ohľadupľnejšími. Objavujú v sebe to, čomu sa hovorí bez pátosu - priateľstvo kované v najťažších chvíľach. Také

nehrdzavie. To zostava navždy. Tak to vníma každý, kto neraz počul svišťanie prelietavajúcich mínometných granátov či rakiet, kto hodiny držal ruku na spúšti samopalu, kto si v behu počas bojového poplachu navliekal na seba nepriestrelnú vestu, kto opatrne vyťahoval z pieskom zasypanej zeme nebezpečné protitankové míny. Tisíce prebdených hodín na strážnom stanovišti, stovky vypotených litrov potu, celé kilá piesku v pľúcach a očiach, nespočetné pľuzgiere na nohách a donekonečna páliace slnko,

VÝSLEDKY ROČNÉHO PÔSOBNIA SLOVENSKEHO ŽENIJNÉHO KONTINGENTU

Preverenie na mínovú bezpečnosť

- ručným spôsobom	72 796 m ²
- odminovacím kompletom Božena	50 725 m ²
- tankami T-55C so zariadením KMT 7	225 200 m ²

Nájdené a zlikvidované

- protitankové míny TM 62	291 ks
- protiletadlové granáty	110 ks
- delostrelecké granáty	5 917 ks
- rakety	1 434 ks
- ručné granáty	1 634 ks

ktoré nekompromisne zohýňa hlavu človeka k matičke zemi. Kto by si na všetky tieto „príjemnosti“ polročného pobytu aj spomenul! Veď ich bolo každý deň toľko, že mnohé akosi splyvajú, prekrývajú sa. Ale nezabúdajú sa, zostávajú navždy v pamäti ako mílniky. Nielen v tábore, kde čochvíľa mohol začať mínometný obštel, ale predovšetkým pri každom výjazde z tábora musí byť každý ako ostriež. Hocikedy sa mohol na kolónu zosypať oheň z nepriateľských hlavní. Prívrženci klerikálneho vodcu Muktada As Sadra, zástancovia bývalého režimu,

Zľava: genmjr. A. Ekiert,
pplk. A. Sládeček a pplk. K. Navrátil

ako i moslimskí fanatici z iných arabských krajín sa nechceli a nechcú zmieriť s tým, že by v Iraku mal zavládnuť pokoj. Ten tu v súčasnosti nie je, aj keď má Irak svoju vládu a prezidenta. Denne sa ozývajú výbuchy, lietajú guľky, hynú ľudia. Preto i každá cesta v ozbrojenej kolóne, to sú hotové malé manévry, keď sa autá rútia po priamych cestách maximálnou rýchlosťou, keď príslušníci čaty prieskumu, ochrany a obrany na križovatkách zdržiavajú premávku, preskupujú svoje vozidlá tak, aby počas celej jazdy dokonale zabezpečovali ochranu kolóny. A hlavne všetkých zbraní sú pripravené spustiť odvetnú paľbu. Áno, v prípade prepadnutia len odvetnú, chrániacu vlastné životy. Naši vojaci totiž nemajú podľa memoranda právo viesť útočné operácie, sú súčasťou koalíčných síl, ktoré majú stabilizovať a upokojiť situáciu. Hlavnou úlohou nášho ženijného kontingentu je preverovanie na mínovú bezpečnosť, likvidácia nájdených mín a munície a podieľanie sa na malých opevňovacích prácach. Preto i nováčikovia, ktorí už sú od stredy večera v tábore, priam hltať všetky informácie od svojich starších kolegov, aby absor-

bovali čo najviac poznatkov, skúseností, rád. Každé dobre mienené slovo je tu vzácne, každá rada môže zabrániť najhoršiemu, tragédii. Novej zmene slovenských vojakov sa potešil i poľský veliteľ mnohonárodnej divízie Stred - Juh generálmajor Andrzej Ekiert, ktorý poďakoval doterajšiemu veliteľovi pplk. Karolovi Navrátilovi a jeho podriadeným za odvedenú prácu a novému veliteľovi pplk. Antonovi Sládečkovi s jeho vojakmi zaželal obvyčajné vojenské šťastie pri plnení náročných úloh v operácii Iracká sloboda.

Camp Babylon, 30. 7. 2004

pplk. Anton FILLO,

hovorca slovenskeho kontingentu

Foto autor a Pavol VITKO

Návrat do Iraku

Nový veliteľ slovenského kontingentu, 43-ročný podplukovník Anton Sládeček je rodákom z Bánova v okrese Nové Zámky. Po maturite na banskobystričskom vojenskom gymnáziu pokračoval v štúdiu na Vysokej škole pozemného vojska vo Vyškove. Neskôr absolvoval postgraduálne štúdium na brnenskej vojenskej akadémii. Pracoval vo vojenských útvaroch v Čechách a po rozdelení ČSFR na Slovensku. Od roku 1998 pôsobí na Ministerstve obrany SR.

• **Pán podplukovník, nejdete do neznámej krajiny. V Iraku ste už raz pôsobili. Ako vám v príprave na terajšiu misiu pomohli práve tieto skúsenosti?**

V Iraku som bol v rokoch 2001 - 2002 ako príslušník pozorovacej misie OSN. Bolo to ešte za vlády Saddáma Husajna. Bola teda úplne iná situácia, než aká panuje v krajine dnes. Na druhej strane som mal zasa možnosť podrobne poznať krajinu a mentalitu jej troch hlavných skupín: sunitských a šiítskych Arabov a Kurdov. Zistil som, ako sa k nim správať, aby som nechtiac neurazil ich zvyklosti. Aj v priebehu posledných mesiacov častí konfliktov spojeneckých síl v krajine s niektorými skupinami obyvateľov mala prvotný pôvod práve v neznalosti a nerešpektovaní špecifik jednotlivých etníc v Iraku.

• **Ako ste spokojní s pripravenosťou príslušníkov jednotky?**

Všetci prešli náročným výberom. Kto nespĺňal kritériá, alebo nevyhovoval v jednotlivých fázach výcviku, musel

uvolniť miesto ďalšiemu. Nemohli sme si dovoliť zobrať ho na takú náročnú misiu. Vychádzali sme z predpokladu, že ten, kto má problémy už doma, by oveľa skôr zlyhal aj v Iraku. Všetci vojaci sú po odbornej stránke veľmi dobre pripravení. Väčšina z nich už absolvovala niekoľko zahraničných misií. Napríklad pre nášho lekára je to už piata misia. Pravda, táto iracká je asi najnáročnejšia. Nielen z hľadiska podnebia, ale najmä pre psychický tlak. Vojaci sú oveľa lepšie ako v minulosti pripravení aj po jazykovej stránke. Vidieť, že úsilie, ktoré sa v tejto oblasti v rezorte vynaložilo, konečne prináša svoje ovocie.

• **Bezpečnostná situácia v Iraku nie je najlepšia. Nedávno na ňu doplatili životmi aj naši vojaci. Ako sa tieto udalosti odrazili v príprave?**

Veľký dôraz sme kladli na ochranu. Už po druhý raz je súčasťou kontingentu aj čata obrany, ochrany a prieskumu. Táto jednotka sa v konkrétnej situácii osvedči-

la. Je prínosom pre činnosť ostatných vojakov. Stavíme na skúsenostiach našich predchodcov. Všeobecná príprava našich vojakov bola zameraná predovšetkým na zvládnutie bojového správania a činnosti pri prepadnutí. Takéto situácie sme často imitovali. Vieme, že naši ženisti veľmi dobre ovládajú svoju odbornosť. Ideme do Iraku plniť mierové úlohy. Nebudeme robiť priechody v mínových poliach pod paľbou pre útočiacie jednotky. To by bolo vojnové odmietanie. My ideme robiť mierové. Zbaviť určené plochy a komunikácie od mín a výbušnín. Takáto práca vyžaduje čas a precíznú prácu. Ale aj tu nás čaká určité protirečenie. Budeme musieť vykonávať mierové odmietanie v podmienkach bojovej operácie, lebo taká je ešte dnes situácia v Iraku. Práve preto sme sa snažili čo najlepšie pripraviť našich vojakov na prípadné prepady tábora, konvoja počas presunu na pracovisko, ale aj na ohrozenie pri práci. Nahráli sme mnoho možných situácií. Aby vojaci získali potrebné návyky. Na všetko sa ale pripraviť nedá. Obrazne povedané, keď sa naučíme reagovať na dvadsaťjeden ohrození, môže prísť dvadsaťdruhé. Aj preto, lebo my sa správame podľa medzinárodných noriem a zákonov. Teroristi, naopak, žiadne normy nedodržiavajú a snažia sa využiť aj najmenšie medzery v našej činnosti. Preto sme okrem odborných záležitostí kladli veľký dôraz aj na bojové správanie vojakov v takýchto situáciách. Postupne sme zlepšili výsledky strelieb z rôznych pozícií, zdokonalili ovládanie ručných zbraní i automobilovej techniky pri prepadnutí. Bol by som veľmi rád, keby som o pol roka priviedol domov rovnaký počet vojakov, aký odlietel zo Slovenska na misiu Iracká sloboda.

Pripravil Jozef ŽIAK
Foto Peter DOVINA

V sereďských kasárňach sa 23. júla s 99 príslušníkmi slovenského kontingentu rozlúčili nielen rodinní príslušníci vojakov, ale aj zástupca náčelníka generálneho štábu OS SR generálmajor Peter Novotný, veliteľ pozemných síl generálmajor Oto Nečas a ďalší zástupcovia rezortu. Ich misiu v operácii Iracká sloboda požehnal Mons. František Rábek, ordinár OS a OZ SR

Grécky stroj F-16 na tureckej základni Balikesir počas cvičenia Destined Glory 2000
Foto AFSOUTH

Grécka republika^{2. časť}

(Dokončenie z predchádzajúceho čísla)

Ponorková flotila sa skladá zo štyroch ponoriek nemeckej konštrukcie Type 209 – 1100 (S110 Glavkos, S111 Nereus, S112 Triton a S113 Proteus) a štyroch Type 209 – 1200 (S116 Poseidon, S117 Amfitriti, S118 Okeanos a S119 Pontos). Objednané sú tri (opcia na štvrtú) najmodernejšie ponorky triedy Katsonis/Type 214. Prvú postavila v Nemecku, ostatné podľa licencie v gréckych lodniciach.

Jadro gréckych hladinových síl predstavujú moderné alebo modernizované viacúčelové fregaty (posledný torpédoborec Kimon triedy Adams doslúžil v tomto roku). Od holandského námorníctva získalo Grécko deväť fregát triedy Elli (Kortenaer/Standard) a dve má ešte dostať (F450 Elli, F451 Lemnos, F459 Adrias, F460 Aegeon, F461 Navarino, F462 Kountouriotis, F463 Bouboulina, F464 Kanaris a tri ďalšie). Tieto plavidlá sa priebežne modernizujú. Štyri fregaty sú triedy Hydra/MEKO 200HN (F452 Hydra, F453 Spetsai, F454 Psara a F455 Salamis) Uvažuje sa o získaní ďalších dvoch.

Päť rýchlych útočných člnov triedy Combatante IIIN Group II (P24 Simaiforos Kavalouthis, P26 Ipopliarchos Deyianis, P27 Simaiforos Xenos, P28 Simaiforos Simitzopoulos a P29 Simaiforos Starkis) je vyzbrojených riadenými strelami Penguin, štyri člny triedy Combatante

IIIN Group I (P20 Antipliarchos Lascos, P21 Antipliarchos Blessas, P22 Antipliarchos Troupakis a P23 Antipliarchos Mykonios) riadenými strelami Exocet. Okrem toho má Grécko štyri člny triedy Combatante II (P14 Ipopliarchos Arliotis, P15 Ipopliarchos Anninnos, P16 Ipopliarchos Konidis a P17 Ipopliarchos Batsis) a množstvo ďalších menších hladinových plavidiel vyzbrojených delami alebo riadenými strelami (triedy Pezopoulos/Type 148, Ormi/Ashville, Kelefstis, Pyropolitis/HSY 56, Armatolos/Osprey 55). Objednané sú dve nové korvety (plus dve – opcie) a tri nové rýchle člny triedy Roussen/Super Vita (štyri opcie).

Vyloďovacie plavidlá sú zastúpené triedou Oinoussai (L104 Oinoussai a L116 Kos), piatimi plavidlami triedy Chios/Jason (L173 Chios, L174 Samos, L175 Ikaria, L176 Lesbos a L177 Rodos) a veľkými vznášadlami ruskej konštrukcie triedy Pomornik/Zubr/Projekt 1232.2 (L180 Kefallinia, L181 Ithaki, L182 Kerkira a L183 Zakynthos).

Mínolovky sú zastúpené triedou Europi/Hunt, Atalanti/Adjutant a MSC294 /Alkyon. Súčasťou flotily je aj celý rad pomocných, podporných a zásobovacích plavidiel.

Námorné letectvo je vyzbrojené hladinovými protiponorkovými lietadlami P-3B Orion (5 ks v 353. letke) a palubnými vrtuľníkmi S-70 B-6 Aegean Hawk, AB-212 a Allouette III.

Vzdušné sily

(Elliniki Polemiki Aeroporia)

Najvyšším stupňom velenia vzdušných síl (VS) je štáb vzdušných síl a jeho náčelník je najvyšším vojenským funkcionárom v tejto zložke ozbrojených síl. Štábu vzdušných síl podlieha všeobecná nemocnica VS, taktické vzdušné veliteľstvo, podporné vzdušné (materiálové) veliteľstvo a veliteľstvo pre letecký výcvik. Početný stav vzdušných síl je približne 23 000 osôb.

Taktické vzdušné veliteľstvo (Archigio Taktikis Aeroporias – ATA) v Larise má podriadené bojové letecké krídla (pteriges machis), letky (moira) a systém vzdušnej kontroly. Na základni Larisa je umiestnené 110. krídlo, ktoré má 337. stíhaciu letku s lietadlami F-4E Phantom II, 348. prieskumnú letku s RF-4E a 346. letku so strojmi F-16C/D Block 30. Základňa Nea Anghialos je domovom 111. krídla s 330. stíhacou letkou so strojmi F-16C/D Block 30, 341. a 347. letkou s viacúčelovými lietadlami F-16C/D Block 50 a s jednou zmiešanou operačnou preškoľovacou letkou. Stotrináste krídlo v Thessaloníki /Sedes existuje len formálne, pretože nemá žiadne bojové lietadlá, ale len dva dopravné stroje C-47 Dakota 355/1. roja, ktoré operačne podliehajú 112. krídlu. V Tanagre je základňa 114. krídla, ktorá má 331. a 332. letku s lietadlami Mirage 2000EG/BG a operač-

nú preškoľovaciú jednotku s rovnakými typmi lietadiel. Tri letky – 334., 340. a 343. – 115. krídla na základni Chania/Souda (Kréta) postupne dostávajú najnovšie stroje F-16C/D Block 52+. V 116. krídle na základni Araxos sú sústredené zostávajúce lietadlá A-7E/H a TA-7E/H Corsair II v 335. a 336. bombardovacej letke. Neďaleká základňa Andravida je domovom 117. krídla, ktoré má modernizované lietadlá F-4E Phantom II Peace Icarus 2000 v 338. stíhacej bombardovacej a 339. stíhacej letke.

Bojové lietadlá z jednotlivých krídel sú rozmiestnené v pohotovosti aj na ďalších letiskách v rámci tzv. bojových skupín.

Skyros a Keratea) a S-300PMU-1 (Kréta). Objednaných je šesť systémov Patriot PAC-3 s riadenými strelami PAC-2/GEM.

Na protivzdušnú obranu slúžia aj systémy Skyguard Velos s PL kanónmi kalibru 30 mm a riadenými strelami RIM-7M Sparrow, ako aj systémy Crotale NG (sú aj vo výzbroji námorných síl) a Artemis 30.

Rádiolokačnú kontrolu zabezpečujú tri oblastné riadiace strediská s podriadenými letkami výstrahy riadenia a sieťou rádiolokačných staníc.

Podpornému vzdušnému veliteľstvu (Diikisi Aeroporikis Ypostirixis – DAY) podlieha 112. krídlo dislokované na základni Elefsis. V jeho siedmich letkách

sú sústredené viacmotorové dopravné a špecializované lietadlá, ako aj dopravné vrtuľníky. Päť strojov P-3B Orion 353. letky patrí námorným silám. Na dopravu slúžia lietadlá C-130B/H, Gulfstream V a ERJ135LR, ktoré sú zaradené v 356. letke. Vrtuľníky AB 205, AB 206, AB 212, AS 332C-1 a AS 532 U2/AL Cougar sú začlenené do zostavy 358. letky. Lietadlá Canadair CL-215 a CL-415 355. letky sú určené najmä na hasenie požiarov, kým stroje CL-415GR/MP 383. letky plnia úlohy SAR. Tri najmodernejšie lietadlá AEW typu Embraer EMB-145EW Erieye (štvrté dostane do konca roka) sú zaradené v 380. letke.

Veliteľstvo pre letecký výcvik (Diikisi Aeroporikis Ekpedefsis – DAE) je dislokované na základni Dekelia/Tatoi, kde je aj 360. letka určená na základný výcvik s lietadlami T-41D a Grob 103. Pokračovací výcvik prebieha na základni

Kalamata v 120. krídle, ktoré má 361. letku so strojmi T-6A Texan a dve letky – 362. a 363. – s lietadlami T-2E/C Buckeye.

Vzdušné sily majú vo výzbroji spolu 34 lietadiel Mirage 2000 EG/BG, 34 F-16C/D

Block 30, 40 strojov F-16C/D Block 50 a 60 lietadiel F-16C/D Block 52+. Okrem toho majú približne 60 strojov F-4E (časť je modernizovaná) a 23 priestupných RF-4E. Do konca roka má byť dodaných 15 objednaných lietadiel Mirage 2000-5. Na dopravu slúži 15 lietadiel C-130B/H Hercules a ďalšie menšie typy.

Štrukturálne zmeny

Vývoj geostrategického prostredia, technologický pokrok, nové vojenskopolitické podmienky a prirodzené aj ekonomické možnosti vyústili do plánovaných štrukturálnych zmien gréckych ozbrojených síl. Výsledkom by mala byť ich racionálnejšia organizácia a zníženie operačných aj prevádzkových nákladov.

V súlade s novou štruktúrou síl 2005-2020 sa zmeny dotknú predovšetkým pozemných síl. Všetky jednotky budú rozdelené na aktívne a mobilizované (rámcové) – poloaktívne jednotky budú zrušené. Žiadne rámcové jednotky nebudú vyzbrojené hlavnými zbraňovými systémami, ako sú tanky, delá a obrnené vozidlá, ktoré vyžadujú stálu a náročnú údržbu.

Aktívne bojové jednotky musia najneskôr do decembra 2005 dosiahnuť stanovenú personálnu naplnenosť – jednotky okamžitej reakcie na 100 percent, jednotky špeciálnych síl (ak nie sú zaradené v prvej kategórii) na 90 až 95 percent, tankové jednotky, mechanizovaná pechota a vojskové letectvo na 75 až 80 percent, pechota a ostatné bojové jednotky na 65 až 70 percent.

Početný stav gréckych ozbrojených síl sa do konca roka 2005 zníži zo súčasných 178 500 na 142 000 osôb. O 50 percent klesne aj početný stav záložných síl.

Pozemné sily do roku 2005 vyradia 325 tankov a 413 diel, námorné sily 8 rýchlych útočných člnov, 3 hliadkové plavidlá a 3 zásobovacie lode. Letectvo sa zbaví 71 zastaraných bojových lietadiel, 24 cvičných strojov a 7 transportných lietadiel. Do roku 2010 sa má vyradiť ďalších 885 tankov, 258 diel, 4 rýchle útočné člny, 5 hliadkových plavidiel, 1 zásobovacia loď, 10 námorných vrtuľníkov, 63 bojových, 20 cvičných a 9 transportných lietadiel, ako aj 15 vrtuľníkov a 6 batérií riadených striel zem – vzduch Nike-Hercules.

Výdavky na obstarávanie bojovej techniky klesnú v rokoch 2010 až 2015 o 50 percent a celkový obranný rozpočet bude v tom istom období stabilizovaný na hodnote 2,7 % HDP oproti súčasnej hodnote 3,5 %.

Andrej GÁFRIK

Inštitút bezpečnostných a obranných štúdií MO SR

Námorný pešiak v obrannej pozícii na mieste vylodenia (Cooperative Partner 2003, Ukrajina) Foto PO(PHOT)

Taktickému vzdušnému veliteľstvu podlieha aj 350. krídlo riadených striel zem – vzduch, ktoré má jednotky rozmiestnené v bojových skupinách po celom Grécku. Vo výzbroji má raketové systémy Patriot PAC-2 (Thessaloniki,

KRÁTKO

Americká spoločnosť Boeing dodala americkým pozemným silám prvý sériový transportný vrtuľník CH-47F Chinook. Stroj, ktorý je prvým zo siedmich vrtuľníkov prvej série Lot 1, bude v prvej etape použitý na letové predvádzanie. Zostávajúci šesť vrtuľníkov série Lot 1, všetky budú verzie MH-47G pre špeciálne operácie, dodá výrobca v marci 2005.

...

Predstavitelia americkej spoločnosti Northrop Grumman a európskeho konzorcia EADS podpísali 22. júla 2004 memorandum o porozumení o začiatku spolupráce v oblasti obrany proti balistickým raketovým riadeným strelám. Memorandum vytvára priemyslový systém umožňujúci formálne rozhovory medzi dvoma spoločnosťami, ktoré identifikujú obchodné možnosti na trhu balistickej obrany a budú sa im venovať. Podobné memorandum podpísali predstavitelia konzorcia EADS aj so spoločnosťou Lockheed Martin.

...

Nemeckí lodieri slávnostne začali 19. júla 2004 výrobu prvej korvety novej triedy 130 pre nemecké vojenské námorníctvo. Plavidlo vyrábajú v hale č. 3 lodenice firmy Blohm + Voss GmbH, ktorá je hlavným kontraktorom celého programu. Partnermi programu sú Lürssen Werft (GmbH & Co) a Nordseewerke GmbH.

...

Americká spoločnosť Raytheon získala od veliteľstva amerických pozemných síl pre letectvo a riadené strely nový kontrakt v hodnote 123 miliónov amerických dolárov na výrobu viac ako 2 700 protitankových raketových riadených striel TOW-2B Aero, TOW-2B a cvičných striel TOW. Riadené strely sú určené pre US Army, USMC a zahraničných používateľov.

...

Sultanát Omán potvrdil rozhodnutie zakúpiť pre svoje vzdušné sily 20 viacúčelových vrtuľníkov NH Industries NH90 TTH. Vrtuľníky označené NH90 RAFO (Royal Air Force of Oman) sa budú používať na taktickú prepravu, pátracie, záchranné, zdravotnícke a iné misie.

...

Britské pozemné sily formálne prevzali počas medzinárodnej výstavy Farnborough 2004 svoj posledný - šesťdesiaty siedmy - bojový vrtuľník AH Mk.1 Apache. Vrtuľníky vyrobila v licencií pre britské ministerstvo obrany britsko-talianska firma AgustaWestland. Bojové vrtuľníky AH Mk. 1 Apache budú základným kameňom nového spoločného vrtuľníkového veliteľstva Joint Helicopter Command.

...

Americká spoločnosť McDonnell Douglas, ktorá je súčasťou koncernu Boeing, získala od centra pre leteckú výzbroj so sídlom na leteckej základni Eglin AFB kontrakt F08635-02-C-0060 v hodnote 17 461 828 USD na dodávku 840 navádzacích súprav JDAM. Kontrakt je súčasťou vojenského predaja FMS (Foreign Military Sale) do štátu Izrael.

Prvý let M-346

Prvý prototyp cvičného lietadla novej generácie talianskej firmy AerMacchi M-346 uskutočnil v utorok 15. júla 2004 svoj prvý let. Lietadlo pilotované skúšobným šéfpilotom firmy Olintom Ceconello vzlietlo k 55-minútovému letu z letiska Venegono. Pilot po pristátí komentoval vlastnosti lietadla veľmi pozitívne. Ocenil vysoký pomer ťahu k hmotnosti a perfektnú činnosť digitálneho letového riadiaceho systému. Program letových skúšok lietadla M-346 zahŕňa celkovo 700 letov, ktoré vykonajú tri prototypy. Konštrukcia lietadla M-346 vychádza z prepracovaného ruského stroja Jak-130D.

Demonštrátor pre RBE2

Firma Thales získala od francúzskej generálnej delegatúry pre vyzbrojovanie DGA nový kontrakt v hodnote 85 miliónov eur na vývoj druhého demonštrátora leteckého palubného radaru RBE2 s elektronickým skenovaním a novou anténou s aktívnym radom pre bojové lietadlá Rafale. Kontrakt umožní dokázať uskutočniteľnosť a výhodnosť vybavenia radaru RBE2 bojového lietadla Rafale novou anténou s aktívnym radom na báze európskych technológií. Kontrakt taktiež zahŕňa zhodnotenie rizík vyplývajúcich z integrovania radaru s novou anténou a letových operačných skúšok.

Predaj systému MASS

Nemecká spoločnosť Rheinmetall Waffe Munition GmbH, ktorá je dcérskou spoločnosťou skupiny Rheinmetall DeTec získala dva kontrakty na dodávku námorného systému sebaobrany pred protilodnými raketovými riadenými strelami MASS (Multi Ammunition Softkill System). Švédská akvizičná agentúra objednala jedenásť systémov MASS pre päť nových korviet triedy Visby a taktiež pre štyri ďalšie korvety. Kontrakt má hodnotu osem miliónov eur. Vojenské námorníctvo Spojených arabských emirátov objednalo systémy MASS pre štyri viacúčelové raketové korvety triedy Baynunah. Kontrakt má hodnotu 4,5 milióna eur. Systém MASS sekvenčne vystreľuje rad klamných cieľov, ktoré odklonia útočiacu raketu od jej cieľa alebo spôsobia, že raketa neškodne vyletí do prázdneho priestoru. Vďaka použitiu mnohospektrálnych klamných cieľov systém MASS efektívne chráni plavidlo vo všetkých relevantných vlnových dĺžkach.

Robotické vozidlo M-Guard

Divízia Lahav skupiny pre vojenské lietadlá izraelskej spoločnosti Israel Aircraft Industries (IAI) vyvinula integrovaný systém ochrany záujmových priestorov Guardian

vybavený autonómnymi robotickými vozidlami M-Guard (foto) označovanými vo firemnej terminológii bezposádkové bezpečnostné vozidlo USV (Unmanned Security Vehicle). Diaľkovo ovládané vozidlo bez posádky na palube slúži na prevenciu expanzie možného ohrozenia stráženého priestoru. Systém Guardian s pomocou vozidiel

M-Guard vyplňa časovú medzeru medzi prvým poplachom a eventuálnou operáciou vojenskej jednotky. Systém Guardian zachováva hodnotu jednotky v bojovej línii bez ohrozenia ľudských životov.

Austrália objednala BOL

Švédská firma SaabTech získala od ministerstva obrany Austrálskeho zväzu kontrakt na adaptáciu a letové skúšky kazetového systému na klamné ciele BOL pre nadzvukové lietadlá F/A-18 Hornet kráľovských austrálskych vzdušných síl. Vzdušné sily Austrálie budú prvým zákazníkom systému BOL na lietadlách radu F/A-18. Letové skúšky sú naplánované na štvrtý štvrtrok roku 2004. Konfiguráciu pre lietadlo F/A-18 tvoria celkovo štyri systémy BOL, ktoré budú po dvoch umiestnené po bokoch zbraňových pylónov.

Veža CT-CV

Belgická firma CMI Defence vyvinula novú dvojmiestnu vežu CT-CV pre kanón kalibru 105 mm určenú na výzbrojenie ľahších typov pancierových vozidiel. Veža je vybavená počítačovým streleckým riadiacim systémom. Veliteľ aj strelec majú k dispozícii zameriavací systém stabilizovaný v dvoch osiach, ktorý zahŕňa denný/nočný kanál a laserový zameriavač. Pracoviská obidvoch členov posádky sú vybavené farebnými displejmi, ktoré môžu zobrazovať obraz z každého zameriavacieho systému. Palebný priemer veže je 16 nábojov kalibru 105 mm. Koaxiálne je vo veži nainštalovaný guľomet kalibru 7,62 mm. Na strop veže je možné nainštalovať doplnkový diaľkovo ovládaný guľomet kalibru 12,7 mm alebo 7,62 mm, prípadne granátomet kalibru 40 mm.

serový zameriavač. Pracoviská obidvoch členov posádky sú vybavené farebnými displejmi, ktoré môžu zobrazovať obraz z každého zameriavacieho systému. Palebný priemer veže je 16 nábojov kalibru 105 mm. Koaxiálne je vo veži nainštalovaný guľomet kalibru 7,62 mm. Na strop veže je možné nainštalovať doplnkový diaľkovo ovládaný guľomet kalibru 12,7 mm alebo 7,62 mm, prípadne granátomet kalibru 40 mm.

Text Miroslav GYŮŘOŠI

Foto autor, Rheimetall DeTec, Aermacchi

KRÁTKO

Britská globálna spoločnosť BAE Systems uskutočnila skúšobné streľby so zmodernizovaným ľahkým torpédom Sting Ray Mod 1, ktoré je vybavené novou bojovou časťou IM (Insensitive Munition), odolnou voči vonkajším vplyvom. Podľa tlačovej správy spoločnosti bojová časť má až 136-percentnú účinnosť oproti výkonu požadovanému v technickom zadaní.

...

Americký výrobca vrtuľníkov Bell Helicopter Textron dodá do Pakistanu celkovo 26 stredných dvojmotorových vrtuľníkov Bell 412EP aj s príslušenstvom. Hodnota kontraktu sa odhaduje na 230 miliónov amerických dolárov. Prvých deväť vrtuľníkov dodal výrobca do Pakistanu v júni a zostatok dodá počas nasledujúcich desiatich mesiacov.

...

Nemecký minister obrany Peter Struck a jeho holandský kolega Henk Kamp sa dohodli na odpredaji ôsmich holandských diaľkových protiponorkových a prieskumných lietadiel P-3C Orion do Nemecka. Lietadlá sa presunú do Nemecka v období od jesene 2005 do jari 2006 a budú zaradené do výzbroje 3. letky námorného letectva.

...

Divízia Link Simulation and Training (Link) americkej spoločnosti L3 Communications získala od velenia poľských vzdušných síl kontrakt v hodnote 41 miliónov amerických dolárov na dodávku výcvikového systému pre letové posádky lietadiel F-16. Kontrakt zahŕňa päť simulátorov (vrátane jedného komplexného simulátora FMS), pracovisko inštruktora, výpočtový systém a databázu systému vizualizácie. Dodanie všetkých komponentov je naplánované na roky 2006 a 2007.

...

Špecialisti tímu Ground Based Midcourse Defense (GMD) americkej spoločnosti Boeing a americkej protiraketovej agentúry umiestnili 22. júla 2004 prvú prepadovú raketovú riadenú strelu GMD do šachtového odpaľovacieho zariadenia na základni Fort Greely na Aljaške. Riadená strela je prvá zo šestnástich, ktoré budú na tejto základni rozmiestnené do konca roku 2005.

...

Vzdušné sily Kórejskej republiky prevzali koncom júna na leteckej základni Cheongju prvý zo siedmich nových vrtuľníkov ruskej výroby Kamov Ka-32. Vrtuľníky vyrobené v leteckom výrobnom závode v Kumertau boli prevezené do Kórey, kde ich kórejská firma LGI vybavila avionikou izraelskej spoločnosti IAI Lahav. V súčasnosti Kórea prevádzkuje viac ako 40 vrtuľníkov radu Ka-32.

...

Americká spoločnosť Sikorsky Aircraft predá do Turkmenistanu dva vrtuľníky S-92. Obidva stroje, ktoré výrobca dodá v období 2005-2006, sú určené pre prezidentskú letku. Hodnota kontraktu je 53 miliónov amerických dolárov. Tento kontrakt zvýšil celkový počet predaných vrtuľníkov Sikorsky S-92 na dvadsaťsedem kusov.

Generálny riaditeľ sekcie vyzbrojovania MO SR Ivan Chyla: Nová úloha pre rezort

Pán generálny riaditeľ, Slovensko sa v rámci programu NATO pre boj s terorizmom NATO stalo vedúcim národom v oblasti likvidácie munície a výbušnín. Čo tomu predchádzalo?

V bruselskej centrále NATO sa 23. marca tohto roku uskutočnilo rokovanie národných riaditeľov členských krajín pre vyzbrojovanie. Jednou z jeho úloh bolo vypracovanie programu práce boja proti terorizmu. Konštatovalo sa, že Slovensko sa v minulosti veľmi dobre prezentovalo v oblasti pyrotechnických a odminovacích prác. Preto sme dostali na zväzanie, či by sme sa nestali vedúcou krajinou v oblasti EOD, čo je oblasť likvidácie vojenskej munície a výbušnín. Na ďalšom zasadnutí riaditeľov pre vyzbrojovanie v máji nám už oficiálne ponúkli túto pozíciu. Myslím si, že to bola aj otázka prejavu dôvery. Preto bolo dobré, keď minister obrany Juraj Liška na základe predložených odborných materiálov v júli prijal rozhodnutie, že ponuku aliancie akceptujeme.

Čo vlastne táto pozícia znamená?

Úlohou vedúceho národa je v danej oblasti pripravovať odborné návrhy a stanoviská, koordinovať ich s expertmi ostatných krajín a následne ich predkladať

orgánom NATO ako odborné podkladové materiály. Tie majú slúžiť orgánom aliancie ako informačná báza pri ich rozhodovaní. Takisto budeme poskytovať odborné zázemie expertom aliancie v podobe usporadúvania konferencií, seminárov, sympózií a viacstranných rokovaní vždy, keď to bude potrebné. Je to teda v prvom rade odborná teoretická práca a netreba ju zamieňať s praktickou likvidáciou munície a výbušnín. Podobne, ako likvidáciu munície a výbušnín nemožno zamieňať s ničením munície a výbušnín.

Nejde aj o oblasť likvidácie mín?

Nie. Vedúcim národom v oblasti nástražných výbušných systémov v rámci boja proti terorizmu sa na pôde aliancie stalo Španielsko.

Kto bude v štruktúrach rezortu obrany túto úlohu koordinovať?

Bude to naša sekcia vyzbrojovania, kde zriadime samostatné oddelenie EOD. Podobné oddelenie bude zriadené v bu-

dúcnosti aj na generálnom štábe. Tu chcem dodať, že v rámci prvých krokov nám okamžite ponúkli pomoc Nóri. Tí sú vedúcou krajinou v oblasti námornej dopravy, ich pomoc bude spočívať v poradenskom servise pri budovaní systému práce, jej organizácie, a podobne. Zjednodušene povedané – pomôžu nám v naštartovaní tohto procesu.

A prvé kroky?

Už 28. a 29. septembra budeme na ministerstve obrany organizovať medzinárodnú konferenciu EOD, nad ktorou prevzal záštitu štátny tajomník MO SR Martin Fedor. Prvý deň sa uskutoční teoretická prednášková časť na pôde ministerstva. Druhý deň sa presunieme na Záhorie, kde v tamojšom Vojenskom technickom a skúšobnom ústave budú prezentované praktické ukážky.

Môžu uvedené skutočnosti znamenať isté posilnenie pozície Vojenského opravárenského podniku Nováky, kde sa dlhodobo venujú aj delaborácii munície?

Samozrejme, v budúcnosti sa isté veci budú prakticky prezentovať, respektíve skúšať, takže si myslím, že to môže napomôcť minimálne ich prezentácii pred odborníkmi aliancie. Okrem toho v tomto podniku pôsobia špecialisti, ktorí riešili v tejto oblasti mnoho problémov, takže budú mať čo povedať aj v teoretickej rovine.

Pavol VITKO

Foto Peter DOVINA

Výstava vojenských zbraní

Až do konca septembra potrvá v Slovenskom národnom múzeu (SNM) na Vajanského nábřeží v Bratislave výstava vojenských zbraní z prvej polovice minulého storočia. Všetky vystavené zbrane používali československí vojaci, či už v rakúsko-uhorskej armáde, ako legionári v prvej svetovej vojne alebo v československej armáde. Exponáty pochádzajú zo zbierok Historického múzea SNM a Vojenského historického múzea v Piešťanoch. Návštevníci môžu vidieť aj chladné zbrane z konca 19. storočia, ručné palné zbrane či guľomety a letecké kanóny. Autor výstavy Pavel Habán, znalec historických zbraní: „Medzi najzaujímavejšie a najcennejšie exponáty patria najmä dochované uniformy československých legionárov z prvej svetovej vojny. Je tam ruská, talianska a britská uniforma československých légii.“ Rovnako cenné sú aj zahraničné zbrane, medzi nimi slávny ruský samopal PPŠ 41 alebo legendárny Kalašnikov AK 47. Rovnako zaujímavé sú aj nemecké, talianske, francúzske a dokonca maďarské zbrane, ktoré používali naši vojaci. Výstava reflektuje stav od konca 19. storočia po 60. roky 20. storočia. Zaujímavosťou je, že sa na nej objavili zbrane, ktoré sú ešte stále vo výzbroji Ozbrojených síl Slovenskej republiky. Výstava je prístupná verejnosti každý deň okrem pondelka od deviatej do sedemnástej hodiny.

Lukáš MILAN

Foto Rado KLOKOČNÍK

Plná poľná

SLOVENSKÝ
ROZHLAS

Rozhlasová relácia **Plná poľná**, i keď už polstoročná, je stále svieža relácia o vojakoch a nielen pre vojakov.

I tento rok sa na vás každý piatok o 20.05 hod. tešia na najpočúvanejšej stanici Rádio Slovensko Miroslav Míňar, Bernard Roštecký a Petra Repková.

Farnborough 2004

Maketa bezposádkového bojového lietadla X-45C

Polovica leta je za nami, skončila sa ďalšia veľká európska aerokozmická výstava v tohtoročnom kalendári podujatí. Výstava Farnborough International 2004 bola síce z časového hľadiska druhá v poradí po berlínskej výstave ILA, ale rozsahom a počtom vystavených exponátov dokázala, že je jednoznačne tohtoročnou jedničkou v Európe.

Výstava Farnborough sa koná, podobne ako aj iné porovnateľné podujatia, v dvoch základných blokoch. Od 19. do 23. júla boli obchodné dni určené pre špecialistov, médiá a VIP návštevníkov. Obchodným dňom, ktoré sú určené v prvom rade na rokovania a stretnutia, zodpovedá aj cena vstupenky 25 £ (asi 1 500 Sk) a zákaz vstupu maloletých detí a mládeže. Dni pre verejnosť počas víkendu 24. a 25. júla boli určené, tak ako to naznačuje názov, pre všetkých záujemcov a zaujímavosťou bol bezplatný vstup pre deti a mládež. Počas dní pre verejnosť je podstatne rozsiahlejší program predvádzania lietadiel vo vzduchu - ide jednoducho o veľký a krásny letecký deň. Výstavu už tradične otvára a aj ju končí prelet lietadiel britskej leteckej akrobatickej skupiny Red Arrows, dobre známej aj na Slovensku. Tohtoročnej výstavy Farnborough International 2004 sa podľa usporiadateľa, ktorým je Združenie britských letecko-kozmických spoločností SBAC (The Society of British Aerospace Companies), zúčastnilo 1 360 firiem a spoločností z celého sveta. Podľa posledných údajov navštívilo výstaviisko počas obchodných dní 133-tisíc návštevníkov, vrátane 42 oficiálnych

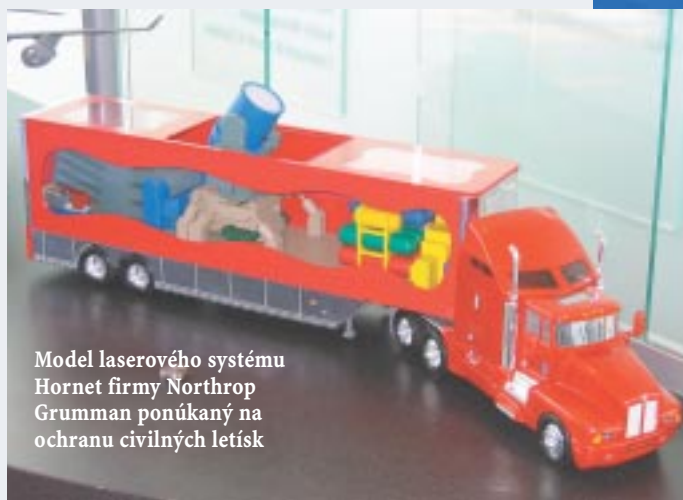
vojenských delegácií. Dni pre verejnosť využilo 110-tisíc ľudí. Tohtoročnej výstave dominovali objednávky dopravných leteckých spoločností na novú techniku a zvyšovanie obranných rozpočtov s celkovou hodnotou oznámených kontraktov počas obchodných dní až 20 miliárd amerických dolárov.

Bezposádkové platformy

Medzi bojovými prostriedkami bolo na prvý pohľad prezentovaných aj vystavených menej pilotovaných lietadiel a vrtulníkov. Medzi tými, ktoré boli na stojiskách a v stánkoch jednotlivých vystavovateľov, išlo často o ponuky modernizačných programov už dlhšie slúžiacich konštrukcií. Dá sa povedať, že jedinými novými

Pilot US Army s výstrojom Air Warrior

Model laserového systému Hornet firmy Northrop Grumman ponúkaný na ochranu civilných letísk

typmi bojových lietadiel, ktoré boli vystavené a každodenne predvádzané vo vzduchu, bol americký Boeing F/A-18F Super Hornet a švédsky Saab JAS-39 Gripen. Americký stroj predviedol agresívnu ukážku s letmi s uhlom nábehu až 70°. No pre väčšinu krajín v Európe, ktoré sledujú ponuku na trhu, je to

krídlo s rozpätím až 39,9 m. Nový stroj bude mať nosnosť užitočného nákladu zväčšenú na 1 360 kg oproti 907,2 kg pôvodnej konštrukcie. Americké firmy sa pochválili plnorozmerovými maketami svojich konštrukcií bojových lietadiel blízkej budúcnosti bez pilota na palube pre program J-UCAS (Joint – Unmanned Combat Air System). Prog-

letiaci cestovnou rýchlosťou M 0,85 dosiahne výšku až 12 191 m a jeho bojový rádius bude 1 400 km. Spoločnosť Northrop Grumman vystavila maketu stroja X-47B. Oproti pôvodnému stroju X-47A má lietadlo X-47B pridané krídla a jeho rozmery sú väčšie. Oproti koncepcii firmy Boeing má stroj X-47B firmy Northrop Grumman masívnejší podvozok, dvojité inštalácie kolies na prednej podvozkovej nohe a zaťahovací pristávací hák, čo poukazuje na to, že prvoplánovo vznikol ako palubné lietadlo. Na pohon X-47B bude použitý motor Pratt & Whitney F100-PW-220U.

Ďalšou novinkou bol model bezposádkového bojového vrtuľníka UCAR (Unmanned Combat Armed Rotorcraft)

Maketa bezposádkového
bojového lietadla X-47B

lietadlo ťažké a drahé z pohľadu akvizície aj prevádzkovania. Celkovo sú možnosti väčšiny európskych krajín nižšie a tomu zodpovedajú aj prvé obchodné úspechy ľahkého, multifunkčného a na prevádzku jednoduchého a lacného lietadla JAS-39 Gripen. Faktom je, že aj Farnborough International 2004 potvrdila už dlhšie vnímaný trend stáleho nárastu počtu lietadiel a vrtuľníkov bez pilota na palube, s ktorými akoby sa za ostatných desať rokov vrec roztrhlo. Od miniatúrnych ľahučkých lietadielok, ktoré so sebou prenáša vojak vo svojom batohu a vypúšťa ich ručne, až po strategické prieskumné a hliadkové giganty typu Northrop Grumman RQ-4A s rozpätím rozmerného štíhleho krídla 35,4 m, dĺžkou 13,5 m, výškou 4,2 m a maximálnou vytrvalosťou vo vzduchu až 35 hodín vo výške 19,8 km. Vylepšený variant označený RQ-4B, ktorý dodá výrobca americkým vzdušným silám v roku 2006, bude mať dlhší trup a nové

ram J-UCAS je spoločným projektom vzdušných síl, vojenského námorníctva a agentúry DARPA. Boeing predstavil svoj koncept X-45C poháňaný motorom General Electric F404-GE-102D. Jeho návrh vznikol zväčšením a prepracovaním konštrukcie de-moňstrátora X-45A, ktorý uskutočnil svoj prvý let 22. mája 2002. Lietadlo X-45C s celkovou dĺžkou 11,9 m, rozpätím 14,9 m a výškou 1,2 m odnesie osem navádzaných bômb SDB. Stroj

Prilbový zameriavač
BAE Systems Cobra

Kontajner systému AMASE
nainštalovaný na holandský
bojový vrtuľník AH-64D Apache

vystavený spoločnosťou Northrop Grumman. Koncept nového útočného bojového vrtuľníka budúcnosti so zníženou zachytiteľnosťou (stealth) vzniká v spolupráci s firmami Kaman, L3 Communications a BAE Systems.

Samozrejme, makety, modely a projekty bezposádkových lietadiel a vrtuľníkov predvádzali aj firmy z Európy a ostatných

kútov sveta. Táto oblasť leteckého vývoja má v budúcnosti obrovskú perspektívu. Spomedzi európskych projektov spomeniem Neuron, na ktorom spolupracujú francúzske, švédske a grécke firmy. Prvý let tohto stroja je naplánovaný na rok 2009. Samotný Saab predstavil model demonstrátora svojho konceptu bezpo-

Model hliadkovacieho a protiponorkového lietadla Boeing MMA

Model bojového lietadla JAS-39 Gripen s prieskumným kontajnerom MRPS

firmy Terma. V základnej verzii kontajnera s dĺžkou 4 572 mm, výškou 685 mm, šírkou 635 mm a typickou hmotnosťou 680 kg je umiestnená elektro-optická snímacia kamera s rotujúcim priezorom, ktorý je priesvitný v infračervenom spektre vln. V budúcnosti bude kontajner MRPS vybavený širokou škálou snímačov na denný aj nočný prieskum. Počas vzletu a pristátia sa rotujúci priezor otočí tak, aby sa nemožol poškodiť. Skúšky sú naplánované na obdobie rokov 2004 – 2006 a po tomto ter-

sádkového bojového lietadla Filur. Stroj poháňaný motorom AMT HP Olympus s celkovou dĺžkou 2,17 m a rozpätím krídla 2,5 m bude mať vzletovú hmotnosť 55 kg. Jeho prvý vzlet je naplánovaný na budúci rok.

Zbrane a systémy

Letecko-kozmonická výstava, to nie sú len samotné lietadlá a vrtuľníky. Sú to v prvom rade systémy, agregáty a zbrane, ktoré robia tieto platformy v plnom rozsahu funkčnými a bojaskopnými.

Švédsko-britská spoločnosť Gripen International prezentovala množstvo programov, ktoré naďalej zvyšujú interoperabilitu lietadla JAS-39 Gripen vo všetkých operačných prostrediach a taktikách jeho mnohofunkčnosti. Okrem pripravenosti systému tankovania počas letu na letové skúšky a pokračovania skúšok zbraňových pylónov v plnom rozsahu kompatibilných s NATO, je to prvá skúška integrovaného prilbového zameriavača Cobra a začatie letových skúšok modulového prieskumného kontajnera MRPS (Modular Reconnaissance Pod System) na lietadle JAS-39 Gripen v auguste tohto roku. Prvú letovú skúšku integrovaného prilbo-

vého zameriavača Cobra, ktorý pre lietadlo JAS-39 Gripen juhoafrických vzdušných síl vyvinula spoločnosť BAE Systems, uskutočnil 6. mája 2004 počas 58-minútového letu skúšobný pilot firmy Saab Magnus Olsson. Hmotnosť prilby spolu s dýchačom a slnečnou clonou je len 1,9 kg. Prilbový zameriavač so stabilnou činnosťou v rozsahu preťaženia od +9g do -3g s najmodernejšou symbolológiou má zorné pole 40°. Modulový prieskumný kontajner MRPS pre lietadlo JAS-39 Gripen vzniká v spolupráci švédskych firiem SaabTech a Aerotech Telub a dánskej

Letecká protilietadlová raketová riadená strela R-27P1

míne budú nasledovať dodávky sériových výrobkov švédskym vzdušným silám. Samozrejmosťou je možnosť dodania obidvoch spomínaných systémov všetkým používateľom lietadiel radu JAS-39 Gripen.

Americké vzdušné sily aj vojenské námorníctvo sa prezentovali so svojimi strojmi a maketami niektorých typov presnej munície na statickom stojisku. Medzi riadenými strelami, bombami kontajnermi a navádzanými leteckými bombami predviedla firma Boeing aj vyvíjanú inteligentnú leteckú zbraň novej generácie – bombu s malým priemerom SDB (Small Diameter Bomb). Bomba s dĺžkou 363 cm má priemer tela len 40 cm. Celková hmotnosť bomby SDB s krídlami Diamond Back je 664 kg. Má kľzavý dolet viac ako 110 km. Do budúcnosti je určená pre celú škálu bojových platform všetkých zložiek, vrátane bezposádkových bojových lietadiel. Tieto sú podstatne menšie než súčasné lietadlá s pilotom na palube a väčšina z nich má charakteristi-

Model bezposádkového bojového vrtuľníka UCAR

Model bezposádkového
prostriedku SilentEyes

ky stealth, pre ktoré je typické vnútorné umiestnenie výzbroje, čo vyžaduje čo najmenšie rozmery. Naopak, stále efektívnejšie a presnejšie navádzacie systémy umožňujú aj pri menšej hmotnosti bojovej náplne spoľahlivo zničiť cieľ a zároveň znížiť nebezpečenstvo vedľajších ohrození na minimum.

Pre letecké zbrane, v súčasnosti zavedené do výzbroje, ponúka americká spoločnosť Lockheed Martin adaptér ovú súpravu LongShot s krídlami. Súprava umožňuje vypustiť pôvodne voľne padajúcu leteckú muníciu (napríklad bomby MK-82, MK-83, kontajnerové bomby CBU-87/97 alebo laserom navádzané bomby GBU-12/16) zo vzdialenosti až 90 km, čo podstatnou mierou znižuje ohrozenie lietadla – nosiča.

Ruská firma Vypel, ktorá je prakticky monopolným dodávateľom leteckých protiletadlových raketových riadených striel pre všetky typy stíhacích lietadiel ruských vzdušných síl premiérovo predviedla riadenú strelu R-27P1 s novou pasívnou navádzacou hlaviceou 9B-1032E. Taktika použitia tejto rakety vo vzdušnom boji využíva veľkú energetiku jej raketového motora. V prípade, že lietadlo protivníka používa poloaktívne riadené strely, raketa R-27P1 využívajúc svoju veľkú rýchlosť zničí lietadlo, ktoré vystrelilo rakety navádzané radarom ešte predtým, než sa jeho rakety dostanú do nebezpečnej blízkosti.

Európsky špecialista na riadené raketové zbrane MBDA predviedol nový koncept protitankových a viacúčelových protizemných raketových riadených striel určených pre pozemné aj letecké odpaľovacie zariadenia. V konštrukcii riadenej strely krátkého dosahu MCT aj riadenej strely s predĺženým doletom MM bude použité veľké množstvo zhodných komponentov a agregátov, čo podstatnou mierou zníži ich cenu a zvýši ich vzájomnú kompatibilitu.

Modernizácie

Dnes, keď má stále menej krajín dostatok finančných prostriedkov na nákup nových strojov, je oblasť

Model
demonstrátora
bezposádkového
lietadla Filur

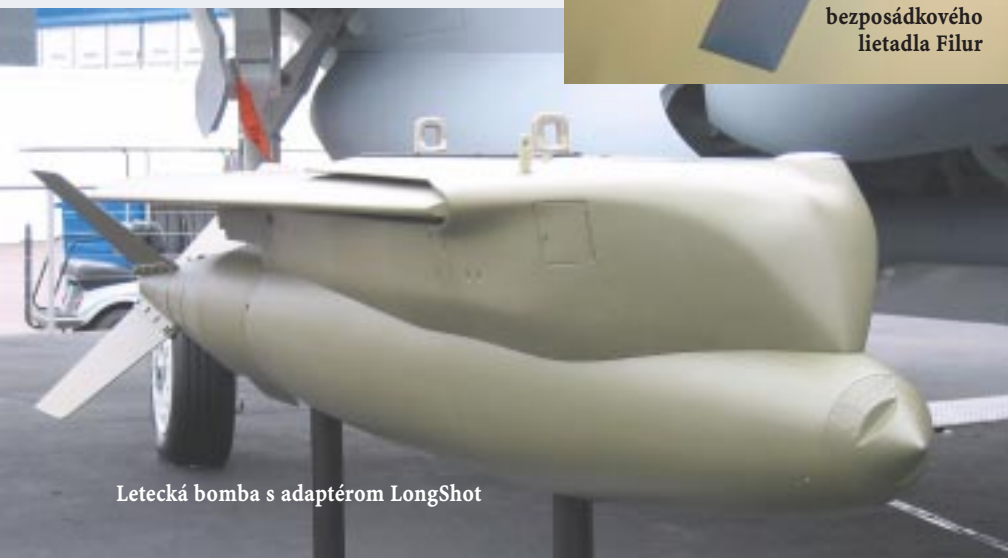
modernizačných programov pre mnohé firmy hlavným zdrojom živobytia. Modernizujú sa lietadlá aj vrtuľníky, bojové i dopravné. Implementujú sa nové technológie, adaptujú sa nové zbraňové systémy. Vo svojej podstate je to nikdy sa nekončiaci proces. Vývoj technológií v dnešnom svete má neuveriteľné tempo. Sledovať ho a akceptovať jeho nové výdobytky sa zdá niekedy priam nemožné. V množstve ponúk na modernizácie najrozličnejšieho rozsahu – a to je veru už otázka financií – návštevníka zo Slovenska zaujalo predsta-

Pilotná kabína
vrtuľníka Mi-24
zmodernizovaného
firmou BAE Systems

venie technologického demonstrátora modernizovaného bojového vrtuľníka Mi-24, ktorý prezentovala britská globálna spoločnosť BAE Systems. Vrtuľník má novo vybavené pracoviská posádky, disponuje novými informačnými a defenzívnymi prostriedkami, v nákladnom priestore sú umiestnené nové sedadlá pre výsadok a stroj je kompatibilný so širokou škálou pôvodnej ruskej výzbroje aj novej výzbroje podľa štandardov NATO.

Niekedy modernizačný program zahŕňa len doplnenie stroja o nový ofenzívny alebo defenzívny systém. Takto bol prezentovaný bojový vrtuľník AH-64D Longbow Apache kráľovských holandských vzdušných síl RNLAf vybavený novým modulovým sebaobraným systémom AMASE (Apache Modular Aircraft Survivability Equipment). Kontrakt s výrobcom systému, ktorým je dánska firma Terma, podpísali predstavitelia RNLAf vo februári 2004. Od podpisu až po nainštalovanie

Letecká bomba s adaptérom LongShot

na vrtuľníky uplynuli len rekordné štyri mesiace. Systém AMASE predstavuje moderný sebaobránný prostriedok proti protiletadlovým raketovým riadeným strelám s infračerveným pasívnym samonavedením. Systém AMASE tvorí počítačový systém manažmentu elektronického boja AN/ALQ-213(V) EWMS, systém na výstrahu pred ostreľovaním raketovými strelami a kazety na klamné ciele. Jeden kontajner systému AMASE je umiestnený na konci každého z krátkych krídel na nesenie výzbroje.

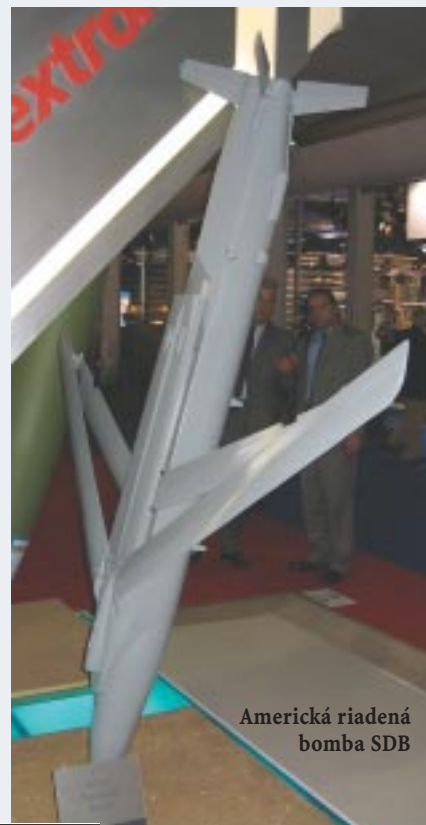
Americké pozemné sily predstavili niektoré komponenty programu Air Warrior, ktorý zahŕňa oblečenie a osobné vybavenie pilotov bojových a viacúčelových vrtuľníkov US Army v blízkej budúcnosti. Súčasťou projektu Air Warrior je aj digitálny zápisník na koleno – Electronic Data Manager (EDM). So zariadením s hmotnosťou približne 1 130 g má pilot situačný prehľad na pohyblivej mape so svojou polohou a presnými údajmi. Pilot môže na zariadení EDM organizovať predletovú prípravu aj poletový rozbor, riešiť plán bojovej činnosti, zobrazovať manuály, pristávacie diagramy a používať ho ako elektronický zápisník.

Nové projekty

Samozrejme, že na podujatí takého rozsahu, akým je Farnborough International 2004 predvedú firmy aj množstvo novinek alebo exponátov, ktoré zatiaľ verejnosť nepozná. Menšie výrobky predviedli firmy v plnorozmerných maketách a väčšie lietadlá a vrtuľníky bolo možné vidieť v podobe modelov. Americká firma Raytheon prezentovala hneď dve zaujímavé novinky – maketu

miniaturného klamného cieľa vypúšťaného z lietadla nosiča MALD (Miniature Air Launched Decoy) a mikrobezposádkového lietadielka SilentEyes. Klamný cieľ MALD je jednou z prioritných snáh amerických ozbrojených zložiek na zvýšenie bezpečnosti pilotov v boji. Klamný cieľ MALD firmy Raytheon má celkovú dĺžku 284,5 cm, šírku s riadiacimi plochami 41,15 cm, výšku so stabilizátorom 37,34 cm a rozpätie roztvoreného krídla 136,65 cm. Cieľ má krídla pred vypustením sklopené. Štartovacia hmotnosť cieľa je približne 113,5 kg a počas letu môže manévrovať s preťažením viac ako 2 g. Počas letu verne imituje vo viacerých spektrách typ lietadla, ktorý chráni.

Mikrobezposádkové kľazavé lietadielko SilentEyes vzniklo v Spojených štátoch amerických v rámci experimentálneho programu X-56. Prostriedok slúži na získanie informácií z priestoru bojiska, na palube má dvojcestné UHF dátové prepojenie. Prostriedok autonómne kľže do naprogramovanej zóny bez akéhokoľvek vstupu operátora do programu. Lietadielko s dĺžkou 50 cm a rozpätím 70 cm má pri vy-

Americká riadená bomba SDB

Modelová podoba konceptu nových európskych riadených striel MCT a MM

pustení vo výške 18,3 km dolet až 167 km.

Novinkou bol aj model námorného hliadkovacieho a protiponorkového lietadla Boeing 737 MMA (Multi-mission

Maritime Aircraft), ktoré vzniká na báze dopravného lietadla Boeing 737 novej generácie. Nové lietadlo Boeing 737 MMA nahradí v službe v leteckej vojenskej námorníctva Spojených štátov amerických všetky zastaralé lietadlá radu P-3 Orion. Podstatne modernejšie a výkonnejšie lietadlo ponúka väčšiu rýchlosť, vytrvalosť aj únosnosť. Veľmi dôležitým parametrom je aj základné logistické vybavenie zhodné s civilnými prevádzkovateľmi bežných dopravných variantov lietadla Boeing 737, čo výrazne znižuje prevádzkové náklady na tento typ.

Text a foto Miroslav GYŮRÖSI

Klamný cieľ MALD firmy Raytheon

Thompsonov „Tommy-gun“

Samopaly nie sú v tejto rubrike príliš časté. O ich zrode sme písali krátko po jej vzniku v Obrane č. 5/2003 a v č. 19/2003 sme predstavili sovietsky PPŠ-41 Špagin. Ďalšiu legendu z tejto kategórie zbraní uvádzame až dnes. Je ňou americký Thompson.

Pripomeňme, že vznik samopalu si vynútil vývoj 1. svetovej vojny, ktorá sa z dynamickej čoskoro zmenila na zákopovú. Pechota potrebovala novú zbraň, menšiu a ľahšiu ako puška, ktorá by sa však kapacitou palby blížila guľometu. Tak sa na báze pištoľového streliva objavila tzv. strojná pištoľ, schopná z otvoreného záveru strieľať i dávkou. Ako prvý s ňou prišiel Talian Revelli (typ Villar-Perosa) a nasledovali ho jeho krajan Marengoni (Beretta) a Nemec Schmeisser (Bergmann). V anglicky hovoriacich krajinách prvenstvo patrí konštruktérovi Thompsonovi.

Zákopy už nestihol

Plukovník J. T. Thompson na základe skúseností z práce v americkej výzbrojnej správe (Ordnance Department) takisto pochopil nevyhnutnosť nového typu ručnej zbrane a začal ju vyvíjať pre spoločnosť Remington Arms Corporation. Napriek veľkej snahe ho však koniec vojny predbehol a jeho prvý samopal uzrel svetlo sveta až v roku 1921 pod označením M1921. Nedostal sa však k vojakom, ale do rúk iných zaujímavých „zákazníkov“.

Bola to vynikajúca zbraň, no vo všeobecnej povojnovej eufórii nastali tvrdé rozpočtové škrtky a do výzbroje americkej armády ju nezaviedli. Menšie množstvo Thompsonov podstúpilo svoj bojový krst v írskych občianskej vojne (1921 – 1923), ale najviac sa v dvadsiatych a tridsiatych rokoch minulého storočia, žiaľ, preslávili medzi gangstrami v uliciach amerických miest, najmä Chicaga a New Yorku. Nie náhodou dostali v podsvetí poetickú prezývku „chicagské piano“... To pochopiteľne vyvolalo reakciu - Thompsonmi sa vyzbrojili i viaceré policajné zbory a nechýbali ani vo výbave špeciálnych agentov FBI.

„Chicagské piano“

Thomson M1921 bol precíznou a kvalitne spracovanou zbraňou. Jeho tvorca preň zvolil štandardný pištoľový náboj .45 ACP (11,43 mm), ktorého značný výkon si vyžiadala čiastočne uzamykaný záver s oneskoreným otváraním – tzv. Blishov systém. Otvorený záver totiž mohol byť pri tomto strelive rizikom a neúnosná by bola i kadencia, ktorú sa týmto riešením podarilo znížiť na rozumných asi 700 výstrelov.min⁻¹ (na porovnanie – Thompsonovi súputníci Beretta M1918 a Bergmann MP18 mali maximálnu kadenciu 900, resp. 400 výstrelov.min⁻¹).

Thompson mal masívnu pažbu, pištoľovú pažbičku pre strieľajúcu ruku a ďalšiu pre druhú ruku pred zásobníkom. Ten mohol byť rovný schránkový (na 20 alebo 30 nábojov) alebo diskový - až na 100 nábojov! Chladenie hlavne zabezpečovalo rebrovanie jej väčšej polovice pred záverom. Zbraň mala celkovú dĺžku 830 mm a hmotnosť bez nábojov 4,69 kg a so 100-nábojovým zásobníkom až 8,55 kg, čo nebolo málo, ale výhodou bol zasa nižší spätný ráz (spomínaná Beretta mala s nábojmi hmotnosť 3,72 kg a Bergmann 5,26 kg).

Thompson strieľal jednotlivými ranami i dávkou a ňaťahoval sa napínacou páčkou na hornej ploche puzdra záveru. Tá mala guľovité zakončenie s výrezom, aby neprekážala pri mierení.

Konečne vo výzbroji

Drahá výroba a možno i smutná popularita medzi gangstrami zapríčinili, že americká armáda prijatie Thompsona dlho odkladala. Dočkal sa ho až typ M1928, ktorý sa od M1921 líšil najmä jednoduchým predpažbím bez druhej pažbičky a kompenzátorom na ústí hlavne. Ako prvá

Americký výsadkář s „Tommy-gunom“ verzie M1 so schránkovým zásobníkom na 20 nábojov
Foto archív

ho začala používať námorná pechota a definitívne do výzbroje prišiel v roku 1938.

Po vypuknutí 2. svetovej vojny sa solídne spracovaný a spoľahlivý Thompson v bojoch síce osvedčil, ale na vojnovú výrobu bol príliš komplikovaný a drahý. V roku 1942 preto vznikla zjednodušená verzia M1, ktorá mala rovnakú kadenciu i podobné parametre ako M1928, ale strieľala už z otvoreného záveru. Najväčšou vonkajšou zmenou bolo premiestnenie ňaťahovacej páčky z chrbta puzdra záveru na jeho pravú stranu i návrat k pôvodnému zakončeniu hlavne bez kompenzátoru. Hlaveň tiež stratila chladiace rebro a jej povrch bol úplne hladký. V roku 1943 nasledoval výrobne ešte nenáročnejší M1A1 s prekonštruovaným mechanizmom, ktorý vyrábala firma Savage Arms Company. Samopaly radu M1 už používali výlučne schránkové 20- a 30-nábojové zásobníky. Američania dodali Thompsony, vojakmi nazvané „Tommy-gun“, počas vojny viacerým spojencom, ale ich najväčším odberateľom bola Veľká Británia, ktorá v roku 1940, v čase akútneho nedostatku vlastných samopalov, skúpila všetky voľné kusy.

Čo dodať? Thompson bol síce trochu neohrabaný, robustný a dosť ťažký, ale odborníci sa zhodujú v názore, že kvalitou spracovania a spoľahlivosťou sa mu v jeho kategórii sotva priblížila akákoľvek iná zbraň.

PhDr. Ján DOLINAY

Samopaly Thompson počas 2. svetovej vojny vyrábalo viacero amerických firiem. Tento M1A1 pochádza z dielní Auto Ordnance Corporation v Bridgeporte, Connecticut

Zdatný husársky generál

Meno Giláni či Ghillány by sme zbytočne hľadali v moderných slovenských encyklopédiách či bibliografiách. Jednoducho ho tam niet. Je to do istej miery prekvapujúce, veď viacerí príslušníci pôvodom slovenského šľachtického rodu z Liptova sa významne zapísali do verejného života niekdajšieho Uhorska.

V 17. storočí sa rod rozvetvil, takže Gilániovci, ktorí medzičasom získali dokonca barónsky titul, žili už nielen na Liptove, ale aj na Zemplíne, a najmä v Trenčianskej stolici. Jedným z predstaviteľov trenčianskej vetvy bol Ján Giláni (Ghillány). Narodil sa okolo roku 1687 pravdepodobne v Bratislave, kde jeho otec Juraj Giláni, niekdajší podžupan Trenčianskej stolice, zastával významnú funkciu radcu Uhorskej komory. Prvým známym písomným svedectvom o začiatku vojenskej kariéry mladého baróna je hlásenie generalissíma Mikuláša Berčénihho zo 4. apríla 1705. V obci Búč táborenci najvyšší veliteľ kuruckého vojska oznamuje kniežaťu Františkovi II. Rákocimu, že práve v tento deň sa Ján Giláni dobrovoľne prihlásil do povstaleckého vojska. Rákoci vzápätí vymenoval mladíka za poručíka a veliteľa dragúnskej dobrovoľníckej kompánie (stotiny), ktorú pridelený k pluku Imricha Bezerédiho operujúceho proti cisárskym v Zadunajsku.

Výmena uniformy

Začiatkom roka 1708 kapitána Gilániho povýšili na podplukovníka po tom, čo v Zadunajsku zregrutoval ďalšiu samostatnú kuruckú kompániu. Do väčších bojových akcií sa však čosi vyše 20-ročný kurucký veliteľ už nezapojil, lebo ťažisko bojov sa presunulo na územie Slovenska. Z poverenia maršala Antona Esterháziho (OBRANA č. 7/2004) však viackrát rokoval s cisárskymi o vzájomnej výmene zajatcov. Jedným z nečakaných a pre povstalcov neprijemných výsledkov týchto rokovaní bola aj skutočnosť, že v lete 1708 Giláni i jeho veliteľ generál Bezerédi prešli so svojimi jednotkami na stranu cisárskych. Z pohľadu kurucov sa Giláni stal zradcom, no s odstupom času treba jeho počin odsúhlasiť, lebo povstanie nemalo nádej na úspech, takže ďalší boj bol zbytočný.

Gilánimu v habsburskej armáde priznali iba hodnosť majora a zaradili ho do husárskeho pluku cisárskeho podmaršala

Nádašdyho, no už nasledujúci rok aj v cisárskej uniforme dosiahol svoju kuruckú hodnosť podplukovníka. To už však slúžil v cisárskom husárskom pluku Jozefa Esterháziho, kde sa vyznamenal a mal rozhodujúci podiel na víťazstve nad kurucmi vo veľkej jazdeckej bitke, ktorá sa odohrala 13. februára 1710 pri Jelšovciach.

Po skončení posledného stavovského povstania Gilániho preložili do husárskeho pluku Šimona Esterháziho, ktorý v rokoch 1716 – 1717 bojoval proti Turkom pri Petrovaradíne a Belehrade. V ťažkých bojoch pluk utrpel veľké straty, takže ho preložili do horného Talianska, ktoré vtedy patrilo k habsburskej monarchii. Pluk po doplnení nasadili v lete 1719 do bojov na Sicílii, kde sa Giláni vyznamenal pri Palerme. V roku 1721 Gilániho v dôsledku reorganizácie preložili do Ebergénneho husárskeho pluku, kde slúžil ako zástupca veliteľa. V roku 1728 ho cisár Karol III. vymenoval za veliteľa spomínaného pluku, takže dosiahol hodnosť plukovníka. Na čele tohto pluku Giláni stál po niekoľko rokov a osvedčil sa najmä v bojoch proti Španielom v Taliansku v roku 1734.

Pochvalné hodnotenia

Schopného husárskeho veliteľa si všimol a viackrát pochválil aj legendárny cisársky vojvodca princ Eugen Savojský. Bolo preto logické, že 31. októbra 1734

TAKMER ZAJALI CÍSÁRA

Kurucký poručík Ján Giláni a jeho dobrovoľnícka kompánia sa často spomínali v kuruckých operačných správach a hláseniach. Vyzdvihujú sa v nich jeho zásluhy v roku 1705 v bojoch pri Szentgotthárde, v auguste roku 1706 pri Neziderskom jazere a v novembri toho istého roku neďaleko Győrváru a Egerváru v Zalánskej stolici, kde kuruci porazili a zajali cisárskeho generála Hannibala Heistera. V roku 1707 sa Gilániho dragúni vyznamenali vo víťaznej bitke pri Šoproni a v následnom výpade k Friedbergu a Viedenskému Novému Mestu (Wiener Neustadt), kde sa im takmer podarilo zajať samotného cisára Jozefa I., ktorý tam práve poľoval a len o vlások unikol útočiacim kurucum.

Karol III. udelil Gilánimu plukovnícky patent, čiže právo zriaďovať pluk pod vlastným menom. Gilániho husársky pluk bol začiatkom nasledujúceho roka zasadený do Porýnia v rámci prebiehajúcej vojny

o tzv. poľské dedičstvo. Ešte v máji 1735 Gilániho povýšili na generálmajora.

Ďalšími významnými bojovými medzikami generála Gilániho bola vojna proti Osmanskej ríši v rokoch 1737 – 1739, do ktorej sa monarchia zapojila po boku Ruska, a vzápätí vojna o rakúske dedičstvo, ktorá vypukla koncom roku 1740, keď viaceré mocnosti neuznali dedičské nároky Márie Terézie na trón. Giláni sa stal veliteľom uhorského insurekčného jazdecktva. Jeho nasadenie do bojov významne prispelo k zvratu vo vojne, ktorá sa pre mladú panovníčku spočiatku vyvíjala priam hrozivo. Ocenením Gilániho zásluh bolo jeho povýšenie na podmaršala (24. decembra 1741). Začiatkom roka 1742 ho poverili, aby zorganizoval ďalšie insurekčné husárske vojsko v sile 18-tisíc mužov. Na jeho čele Giláni bojoval prevažne na Morave a západnom Slovensku pri Skalici proti prúskej armáde. V apríli 1742 požiadal o preloženie do Bavorska a Porýnia, kde sa ako veliteľ zboru vyznamenal najmä v roku 1744 v bitkách pri Suffelbachu (17. augusta), Auenheime (23. augusta) a Moldautheine (9. októbra).

Útrapy dlhého vojenského života a napokon i vek však na Gilániho natoľko doľahli, že na prelome rokov 1744 a 1745 požiadal o uvoľnenie z vojenskej služby. Mária Terézia na svojho zaslúžilého veliteľa nezaбудla a napriek tomu, že bol na dôchodku, ho v roku 1751 povýšili do hodnosti generála jazdecktva. Zakrátko na to, 2. januára 1752, Ján Giláni v Novom Meste nad Váhom zomrel. Patrí medzi významných, no dnes takmer zabudnutých vojvodcov.

PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.
Vojenský historický ústav

Gilániovský barónsky erb znázorňujúci leva so šablou výstižne poukazuje na vojenské zásluhy rodu

Chronológia

Štvrtého decembra 1989 padlo v Moskve rozhodnutie, že odsun vojakov a bojovej techniky je potrebné riešiť v súlade s celosvetovým odzbrojovacím procesom. Na ministerstve obrany v Prahe bola 26. februára 1990 vytvorená špeciálna správa, ktorej velil Slovák generálmajor Svetožár Naďovič. Dvadsiateho prvého júna uplynulo trinásť rokov, čo územie Československa opustil posledný sovietsky transport s vojakmi a vojenskou technikou.

Prítomnosť cudzích vojsk bola jednou z najfrustrujúcejších normalizačných kulís. Takmer okamžite po novembri 1989 bolo stiahnutie sovietskych vojsk z Československa jednou z prvých požiadaviek verejnosti aj novej politickej reprezentácie. Vyjednávania boli zdĺhavé. Oproti československým vyjednávateľom si sadli za stôl skúsení taktici. Nový minister zahraničných vecí Jiří Dienstbier sa stretol so sovietskym kolegom Eduardom Ševarnadzem už 20. decembra 1989. Ševarnadze odchod odmietal a vytrvalo hovoril o potrebe udržať v stredoeurópskom regióne vojensko-politickú stabilitu. Keď napokon obaja ministri podpísali v Moskve 26. februára 1990 dohodu o odchode, verejnosť to prijala ako samozrejmosť. V ten deň sa smerom k východnej hranici pohli prvé vlaky s vojenskou technikou. Na organizáciu presunu dohliadali zmocnenci oboch vlád, ako aj zmiešaná parlamentná komisia pod vedením Michaela Kocába. Tento rocker sa prezliekol z koženého kabáta do saka a strávil stovky hodín rokovaním o každom detaile odsunu. Jeho partnerom bol generál Eduard Vorobjov, ktorý prišiel do Československa v roku 1968 ako kapitán a Československo opúšťal posledný, dva dni po poslednom transporte.

„Stiahnutie sovietskych vojsk z Československa bolo správne riešenie“, vyhlásil vtedy generál Eduard Vorobjov. Bol presvedčený, že Česi a Slováci právom označovali Rusov za okupantov. „Naša prítomnosť bola síce odôvodnená určitými dohodami, avšak vstup vojsk v auguste 1968 nemal dostatočné právne opodstatnenie. Ľudia mali právo na podobné výroky,“ uviedol generál Vorobjov.

Počet sovietskych vojakov, ich rodinných príslušníkov a bojovej techniky v bývalom Česko-Slovensku sa dnes môže zdať až šokujúci – 73 500 vojakov, 18 500 dôstojníkov, 44 340 príbuzných. 1120 tankov, 103 lietadiel, 173 vrtuľníkov, takmer sto ton munície a ďalšia technika. Škody prevýšili šesť miliárd korún. V súvislosti s ich takmer 23-ročným pobytom zahynulo 290 ľudí.

Odsun sovietskych okupantov

Zľava
Svetožár Naďovič,
Imre Karácsony
a Hartmut Foertsch

V týchto dňoch uplynie 36 rokov odvtedy, čo v noci z 20. na 21. augusta 1968 vtrhli na územie Československa vojská Varšavskej zmluvy (bez Rumunska). Kým jednotky Poľska, Maďarska, Bulharska a NDR sa po istom čase stiahli, okupácia ČSFR sovietskymi vojskami trvala 23 rokov. Ich pobyt na našom území však mal právnu oporu v Zmluve o dočasnom pobyte sovietskych vojsk, ktorú odhlasovalo Federálne zhromaždenie 18. októbra 1968.

Generálmajor v. z. Svetožár Naďovič, ktorý mal v rokoch 1990-91 na starosti odsun sovietskych vojsk, sa v uplynulých dňoch stretol v Senci s genmjr. Hartmutom Foertschom z Nemecka a genmjr. Imre Karácsonyom z Maďarska, ktorí plnili rovnaké úlohy vo svojich krajinách. Spoločne oprášili spomienky na udalosti, ktoré chcú knižne publikovať.

Doslova len pár hodín po podpise dohody zazvonil v pracovni genmjr. Naďoviča telefón. Vtedajší minister obrany generálplukovník Miroslav Vacek mu ponúkol miesto šéfa správy, ktorá zodpovedala za odsun sovietskych vojsk. „Keby to nebol minister Vacek, zrejme by som do toho nešiel. Zároveň som si uvedomoval, že stačí povedať niečo nemiestne a ľavica alebo pravica ma zmetie pod čiernu zem. Tento post jednoducho nebol o kariére. Bol som presvedčený, že sovietske vojská nemajú u nás čo robiť a sú zbytočné. Naša armáda bola schopná zabezpečiť suverenitu štátu. Nemusel som zápasiť so schizofréniou, že musím robiť niečo, s čím nesúhlasím.“ Vojaci mali k sebe vždy bližšie ako politici. Prejavilo sa to aj počas rokovaní so sovietskymi generálmi. „Od roku 1985, keď sa začala gorbačovská perestrojka, si aj oni veľmi dobre uvedomovali, že musí dôjsť k podstatným zmenám nielen v ekonomickej, ale aj politickej oblasti. I tento fakt nám našu východiskovú pozíciu zľahčil.“

Existovalo aj nemálo odporcov, ktorí s odsunom sovietskych vojsk nesúhlasili. Neobával sa náš generál, že by nejaký šialenec z radov vtedajšej Československej ľudovej armády alebo z jednotiek Strednej skupiny sovietskych vojsk, ktorý nepochopil politickú realitu, mohol proti nim namieriť aj zbraň? „V deväťdesiatych rokoch bola úplne iná situácia, ako je teraz. Neexistoval ešte strašiak terorizmu a môžem úprimne povedať, že o takejto pliači som ani neuvažoval. Obavy priniesol až konflikt, ktorý vypukol v Bosne a Hercegovine.“

Generál H. Foertsch sa nad situáciou pred rokom 1989 iba pousmeje. Ozaj, kedy prvýkrát počul meno svojho hostiteľa? Bez dlhého rozmýšľania nás ohúri presnými faktami: „Bolo to ešte v roku 1978, keď som bol náčelníkom štábu nemeckej divízie v Regensburgu. Divízia generála Naďoviča bola na opačnej strane hranice a naše operačné plány predpokladali, že v prípadnom konflikte sa obaja stretneme v priamom boji. To bola ale situácia počas studenej vojny a nikdy som si nepomyslel, že sa raz takto stretneme a budeme sedieť oproti sebe ako priatelia. Odsun sovietskych vojsk sa v Československu začal omnoho skôr ako v Nemecku. Ako poverenec vlády, zodpovedný za odsun, som sa snažil vyvarovať chýb, ktoré urobili iní. Preto som nadviazal kontakty s československými, poľskými i maďarskými partnermi. V decembri 1990 som sa v Prahe prvýkrát osobne stretol s generálom Naďovičom. To, čo nás naučil, sme úspešne uskutočnili v praxi.“

Dvadsiaty prvý jún 1991 bol pre všetkých významným dňom. Československo sa stalo opäť suverénnym štátom. Odsunom sovietskych vojsk zo strednej Európy sa skončila jedna zo smutných kapitol tejto časti sveta. Ľudia si vydýchli. Žiaľ, zostali stopy na tele i na duši.

Okrem spoločnej publikácie generálmajor v. z. Svetožár Naďovič vydá separátne aj vlastnú knižku spomienok pod názvom Čelom vzad vo Vydavateľskej a informačnej agentúre MO SR už tento rok.

Stranu pripravil Jozef MICHNICA

V minulosti vydávala osvedčenia o účasti občanov v národnom boji za oslobodenie komisia, v ktorej boli okrem historikov zastúpení aj priami účastníci odboja, väčšinou partizánski či povstaleckí velitelia. Postupne ale vymierali a komisia bola zrušená. Jej právomoci prešli na oddelenie pre vydávanie osvedčení odboru riadenia štátnej správy MO SR. Ani dnes, takmer šesť desaťročí po skončení druhej svetovej vojny sa jeho vedúci, podplukovník v zálohe Dr. Petr Švanda, CSc. nemôže sťažovať na nedostatok práce.

Dr. Petr Švanda (vľavo) musí s Mgr. Karolom Vaculíkom pri hľadaní potrebných dokumentov na vydanie osvedčenia prejsť stohy archívnych materiálov

Partizáni, čierni baróni i „šesťdesiatosmičkári“

„Medzi naše úlohy patrí osvedčovanie účasti občanov v národnom boji za oslobodenie na základe známeho zákona č. 255/1946 Zb. o príslušníkoch československej armády v zahraničí a o niektorých iných účastníkoch národného boja za oslobodenie v znení zákona č. 101/1964 Zb. a jeho platných vykonávacích smerníc. Okrem toho, čo je už menej známe, vykonávame mimosúdne rehabilitácie bývalých príslušníkov vojenských táborov nútených prác – pomocných technických práporov (VTNP - PTP), bývalých vojakov z povolania a občianskych zamestnancov vojenských správ podľa zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov a poskytujeme vojensko-historické služby rôznym oprávneným osobám, orgánom a inštitúciám,“ vymenúva Petr Švanda celú agendu svojho oddelenia.

Čierne náplecníky

Bývalí príslušníci VTNP - PTP, teda vojaci základnej služby zaradení z dôvodu politickej nespôahlivosti k vojenským táborom nútených prác, sú vo verejnosti známi najmä zo Švandrlíkovho románu Čierni baróni. V rokoch 1948 až 1954 pracovali v cestných práporoch ženijného vojska a neskôr v pomocných technických práporoch. Na rovnošatách nosili čierne náplecníky. Na základe vydania potvrdenia o mimosúdnej rehabilitácii si mohli a môžu nárokovať u svojho platiteľa dôchodku (vo väčšine prípadov je to Sociálna poisťovňa) jeho zvýšenie. V súčasnosti na oddelení evidujú takmer sedemtisíc vybavených žiadostí. Z nich vo viac ako 4600 prípadoch bolo vydané potvrdenie o mimosúdnej rehabilitácii. V 210 prípadoch bolo neskôr z rôznych dôvodov zru-

šené a vo vyše 1900 prípadoch bolo jeho vydanie zamietnuté. Ďalšie desiatky žiadostí ešte v súčasnosti podľa vedúceho oddelenia Petra Švandu jeho pracovníci vybavujú. Keď bolo vydané osvedčenie o mimosúdnej rehabilitácii vojakom z povolania prepusteným z armády z dôvodov uvedených v ustanovení paragrafu 21 odseku 1 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov, boli odškodnení dvoma spôsobmi.

„V zmysle platných právnych noriem im bol zvýšený výsluhový dôchodok a na základe rozkazu bývalého federálneho ministra im bola prinavrátená vojenská hodnosť (hoci aj vo výslužbe), prípadne boli mnohí z nich povýšení do vyššej hodnosti. Tí, ktorí o to požiadať, boli opätovne prijatí do výkonu služby vojakom z povolania a boli im poskytnuté viaceré vojenské náležitosti, ako napríklad právo nosiť na verejnosti počas významných udalostí slávnostnú rovnošatu. Boli im tiež udelené medaily za zásluhy o rozvoj armády a niektoré ďalšie ocenenia. Išlo hlavne o tých, ktorí museli opustiť armádu po roku 1968. Z 1731 žiadostí bolo vydaných 1186 osvedčení. Vo zvyšných 545 prípadoch osvedčenie nebolo žiadateľom vydané,“ hovorí Petr Švanda.

Prichádzajú nové žiadosti

Najviac práce ale v súčasnosti súvisí s novelizáciou zákona č. 105/2002 Z. z. o poskytnutí jednorazového finančného príspevku príslušníkom československých zahraničných alebo spojeneckých armád, ako aj domáceho odboja v rokoch 1939 - 1945 v znení neskorších predpisov. Od začiatku roku evidujú na oddelení stovky nových žiadostí. Časť z nich prichádza

nekompletná alebo sa pri posudzovaní zistí, že žiadatelia nemajú na tento príspevok nárok. Kým ale oddelenie vyrieši konečný ortieľ, musí samostatný radca oddelenia Mgr. Karol Vaculík a ďalší pracovníci nájsť v tisíckach archívnych dokumentov potrebné údaje.

Samozrejme, nie všetci odmietnutí žiadatelia sa uspokojia. Vypisujú na všetky strany sťažnosti. Najväčším problémom je dokazovanie pomoci partizánom a povstalcem maloletými alebo mladistvými osobami. Veľa ráz chýbajú relevantní svedkovia či dokumenty. Po toľkých rokoch je veľmi ťažké získať ich. Veľa svedkov už dnes nežije, a keď po sebe nezanechali overené výpovede o spomínanej pomoci, nedá sa ani pri najlepšej vôli žiadateľovi pomôcť.

Osobitnú kategóriu tvoria ľudia, ktorí mali na osvedčenie nárok, ale z rôznych dôvodov (niekedy aj osobných, lebo nechceli mať rovnaké osvedčenie ako osoby, ktoré si to podľa nich nezaslúžili) oň nepožiadali. Celkom iný názor ale majú ich príbuzní, ktorí po ich smrti posielajú žiadosti a domáhajú sa odškodnenia.

V Hurbanových kasárňach sa na oddelení zhromažďuje spisová dokumentácia všetkých bývalých príslušníkov VTNP - PTP, ako aj vojakov z povolania a občianskych zamestnancov vojenských správ, ktorí požiadať o mimosúdnu rehabilitáciu podľa zákona č. 87/1991 Zb. Napriek tomu, že zákonné normy, ktorých vydávaním sa oddelenie zaoberá (nejde len o mimosúdne rehabilitácie), sú naďalej platné (okrem ustanovenia paragrafu 21 odseku 1), čo nie všetci žiadatelia vedia, objavujú sa úvahy o zrušení tohto oddelenia pre vydávanie osvedčení. Na oddelenie sa v prípade návrhov na udelenie medailí a vyznamenaní obracia aj prezidentská kancelária a mnohí ďalší žiadatelia. Aj od osôb, ktoré žijú za hranicami Slovenska (najčastejšie v susednej Českej republike, ale aj v USA či Veľkej Británii), prichádzajú žiadosti na overenie dokumentov a ich zaslanie. Na druhej strane sa pracovníci oddelenia obracajú v niektorých záležitostiach s prosbou o konzultáciu na svojich českých kolegoch.

Jozef ŽIAK
Foto Peter DOVINA

**Kontakt a informácie: MO SR, oddelenie pre vydávanie osvedčení,
Mariánska 1, 832 47 Bratislava, tel./fax: 02/54434244, alcatel 0960 328 736.**

Znovuobjavené príbehy z Povstania

Účasť mladých ľudí vo vojne zanecháva v ich duši nezmazateľné stopy. Nie sú to spomienky na veľké stratégie, ani na vojnové úspechy. Sú to spomienky na priateľov, na strach a strádanie, na neznesiteľné podmienky. Priami účastníci oslobodzovacích bojov proti nemeckým fašistom, ktorí sa ako mladí, poniektorí ani nie dvadsaťroční, postavili pred šesťdesiatimi rokmi v SNP na odpor proti vláducej zlovôli, sú dnes starí otcovia. Ich osobné spomienky na roky vojny by mali byť mementom pre tých, ktorí nové vojnové konflikty vyvolávajú. Preto by tieto reminiscencie nemali zaniknúť v prachu histórie. A je mimoriadnym prínosom, že ich zaznamenávanie i dnes venuje pozornosť nemálo historikov či publicistov. Jedným z nich je Tomáš Švec z Trenčína, z pera ktorého prinášame nasledujúce povstalecké príbehy.

Hudobník

Pavol Liška, rodák z Dobrej Vody pri Trnave, mal len šesťnásť rokov a bol členom vojenskej hudby v pluku útočnej vozby v Martine. Tento pluk už 25. augusta 1944 prejavil neposlušnosť slovenskej vláde a postavil sa na stranu partizánov.

Pavol Liška

narodený:
29. 6. 1927

Spomína, s akým nadšením prijala martinská posádka vyhlásenie Slovenského národného povstania. Aj hudba bola vyčlenená ako strážny oddiel, ochrana štábu pluku a na hliadkovanie po meste. Hovorí:

- Spolu so štábom pluku sme ustúpili po bojoch o Žilinu, Strečno, Vrútky a Martin. Naša hudba bola odvlečená do Banskej Bystrice do Radvanských kasární, kde som absolvoval kurz zbieračov ranených. Po absolvovaní kurzu prihlásil som sa s priateľom Jánom Kišsom do protitankovej roty, ktorej velil kapitán Urban. Naša rota bola zasadená do obranného postavenia pri Dobrej Nive, kde boli ťažké boje a museli nám prísť na pomoc príslušníci 2. paradessantnej brigády. Hukot motorov potvrdil správu, že sa blížila nemecké tanky. Dodnes si spomínam, ako sa zem otriasala, vo vzduchu bolo cítiť výpary motorovej nafty a bolo medzi nami obrovské napätie. Pod tlakom nemeckých obrnených jednotiek sme museli ustúpiť. Proti veľkej presile sa úsek nedal udržať a rota sa stiahla cez Banskú Bystricu do

Starých Hôr. Za nepretržitého nemeckého bombardovania nám veliteľ roty oznámil, že armáda ako taká prestala plniť svoju funkciu a každý môže ísť svojou cestou - k partizánom alebo podľa svojho rozhodnutia.

Ako dopadlo rozhodovanie Pavla Lišku? Pokračuje v spomínaní:

- S kamarátom Alojzom Šeďom, ktorý mal osemnásť rokov, a ja len sedemnásť, sme si povedali, že sa budeme držať spolu. Boli sme krajanovia. S jednou skupinou sme ustupovali do osady Turecká. Na jej okraji sme pod lesom zostali v dome Spišakovcov. V blízkosti sme mali vybudované guľometné hniezdo. Rodina Spišakovcov nás prijala ako svojich. Posledné októbrové dni začali Nemci na túto osadu útočiť najmä delostrelectvom a mínometmi. Prvého novembra Nemci obec obsadili a zapálili. Na tento deň nikdy nezabudnem. Spišakovci nás požiadať, aby sme pomohli ich 73-ročnej babičke dostať sa do úkrytu, ktorý si rodina vybudovala asi sto metrov od domu. Kamarát Lojzo ju zobral pod pazuchu z pravej strany a ja z ľavej, a tak sme ju viedli hore briežkom k úkrytu. Babička nás mala rada ako svojich vnukov. Keď sme boli asi desať metrov od úkrytu, začuli sme zavýjajúci zvuk míny. Lahli sme si na zem a babka Spišaková medzi nami. Výbuch míny bol blízko nás. Babička, žiaľ, zostala na mieste mŕtva. Nám sa ani jednému v podstate nič nestalo. Babičku sme potom uložili na okraji lesa. Je mi ľúto, že sme sa s ňou nemohli ani dôstojne rozlúčiť. Museli sme utekať ďalej, lebo Nemci začali osadu obsadzovať a chytených vojakov odviekli do zajatia. Takto som sa musel skrývať v horách až do oslobodenia.

Takto uzatvára svoj vojnový príbeh Pavol Liška, ktorý bol až do odchodu do dôchodku vojakom z povolania.

Telefonista

Peter Biras z dediny Horná Súča bol telefonista-pozorovateľ u protiletadlovej batérie v Nemeckej nad Hronom s úlohou brániť rafinériu Dubová.

Peter
Biras

narodený:
2. 6. 1921

Spomína:

- Moje družstvo spojárov bolo ubytované v dedine u gazdu, pána Franeka. Bolo to v júli 1944. Pán Franek bol dobrý sedliak. V tom období bolo treba kosiť lúky. Ja som mu ochotne pomáhal, keď som nemal službu. Takéto dobré súžitie trvalo len do nedele 20. augusta, keď som prijal v ústrední hlásenie o tom, že sa máme pripraviť na veľký nápor anglo-amerických bombardérov. Hukot lietadiel vydesil aj ľudí, ktorí sa vracali zo svätej omše. Na nálet nebolo treba dlho čakať. Bombardéry zasiahli svoje ciele. Naša pani domáca vo veľkom strachu sa schovala do pece na pečenie chleba a volala: „Bože, skry ma pod svoj plášť!“

Pán Biras sa usmeje a pokračuje:

- Dalo nám to veľa práce, aby sme ju presvedčili, že je po bombardovaní a môže z pece vyliezť. Rafinéria bola zničená. Po vyhlásení Slovenského národného povstania 29. augusta sme boli premiestnení do Senice pri Banskej Bystrici na obranu Slobodného povstaleckého vysielača. Nálety Nemcov na vysielač boli také intenzívne, že sa im ho podarilo zasiahnuť. Potom sme mali úlohu brániť povstalecké letisko Tri Duby. Keď sa Nemcom podarilo vytlačiť nás z letiska, ustúpili sme na Donovaly. Tu nám veliteľ prečítal rozkaz, že naša jednotka delostrelcov skončila svoju úlohu a že prechádzame na partizánsku formu boja. Poslednou našou úlohou bolo znefunkčniť delostreleckú techniku, aby sa nedostala do rúk Nemcov. Pamätám si, že bolo daždivé počasie. Do oblasti, kde sme boli sústredení, zhadzovali priepustky od vtedajšieho prezidenta Dr. Tisu. Na priepustkách bolo napísané: „Vojaci a partizáni, prestaňte bojovať, my vám odpúšťame. Zložte zbrane, v najbližšom okolí sa prihláste a vráťte sa domov.“ Bolo to veľké klamstvo. Boli to priepustky do

nemeckého pekla. Boj našej skupiny bol ale stále zložitejší. Žiaľ, votrel sa medzi nás zradca. V čase, keď mal strážiť, odišiel do dediny a zradil, kde táboríme. Za svitania dovedol silne ozbrojenú nemeckú jednotku, ktorá nás zajala. Tak som sa dostal do koncentračných táborov v Nemecku, kde som bol až do oslobodenia Sovietskou armádou, hovorí pán Biras, otec dvoch detí a dedko piatich vnukov.

Spojár

Michal Krošlák, pochádzajúci z obce Krnáč pri Topoľčanoch, bol veliteľom linkovej čaty spojovacieho práporu 1. československého armádneho zboru.

Michal Krošlák

narodený:
30. 10. 1919

Jeho spomienka sa viaže na Karpatko-dukliansku operáciu:

- Od 8. septembra 1944 sa moja čata podieľala na plnení úloh a zabezpečovala linkové spojenie pre generála Svobodu, jeho operačný štáb, priamo podriadené brigády, ale aj pre pozorovateľňu. V priebehu bojovej činnosti to nebola prechádzka rajom. Zabezpečiť kvalitné linkové spojenie medzi padajúcimi granátmi, mínami, bombami, útočiacimi tankami pozemnej techniky, bolo často nad ľudské sily. V septembri 1944 sme sa nachádzali pred Duklou v lesíku osady Palacuvka. Jedno moje družstvo vystavalo linkové vedenie k práporu pod zlovestnou kótou 534. Pod kótou sa viedol ťažký boj. Veliteľ práporu požadoval od veliteľstva nového spojára, lebo spojár, ktorý mu bol pridelený, bol zranený. Rozhodol som sa, že ho pôjdem nahradiť ja. Odovzdal som úlohy slobodníkovi Pudišovi, poučil som ho, keby bolo najhoršie aj so mnou, a ponáhlal som sa, aby som sa čo najskôr dostal k veliteľovi práporu pod spomenutú kótu. Dostal som sa až na pozorovateľňu k veliteľovi práporu. Ťažko povedať, či to bola pozorovateľňa. Bola to skôr vyhrabaná jama pod vyvráteným bukom. Približne dvesto až päťsto metrov nad nami boli Nemci. Tam musel byť pozorovateľom každý pre každého

a pre všetkých. Spomínam si, ako zdola požadovali „obstanovku“, situáciu. Míny padali ako besné. Očakávali sme, že s podporou delostrelectva prejdeme do útoku. Moja spojárska snaha poskytnúť informácie vyšla nazmar pre poruchu. Nadporučík ma zavolať a povedal mi: "Miláčku, koukej odstrániť poruchu, potrebujú spojenie, a to čo najrychlejšie!". Nuž, prepánajána, myslel som si, že v tej diere je predsa len lepšie ako vonku. No i tak som sa rozhodol poruchu odstrániť sám. Vzal som si kombináčky, cievku s káblom a telefónny prístroj. Dodnes si pamätám, ako súchajúc sa po bruchu vydal som sa pozdĺž vedenia hľadať poruchu. „Čert, aby vzal tie drôty, práve teraz sa museli dotrhať!“ Zrazu sa po výbuchu zdvihlo veľké množstvo zeminy a zasypalo aj mňa. Črepina mi roztrhla nohavice, poranila nohu a dostal som tupý úder do ruky. Napriek tomu som sa plazil ďalej, až som našiel „požvachlaný“ kábel. Snažil som sa opraviť poruchu. Žiaľ, linka fungovala iba jedným smerom. Musel som pokračovať ďalej, až sa mi podarilo odstrániť aj ďalší problém a obnoviť spojenie s pozorovateľňou. A potom? Útok pešiakov s podporou delostrelectva na ten prekliaty vršok, kótu 534, sa niekoľkokrát opakoval. Až 20. septembra 1944 naše jednotky Nemcov na kóte 534 porazili. Večer v tento deň pri výstavbe linky v oslobodenom meste nás znova nemecké delostrelectvo ostreľovalo a bol som ľahko zranený do ľavej ruky. Boli to chvíle, na ktoré sa nedá nikdy zabudnúť.

To sú slová pána Krošláka, ktorý pre

Do bojov v Slovenskom národnom povstaní sa zapojilo 60-tisíc slovenských vojakov, 18-tisíc partizánov, ako aj príslušníci 32 národností zo štyroch kontinentov v počte 8 400 osôb.

nalomené zdravie pracoval ako civilný zamestnanec vojenskej správy.

Intendant

Otmár Volkner z Březan pri Mikulove bol v čase SNP dôstojníkom intendantu veliteľstva Československej armády v Banskej Bystrici.

Otmár Volkner

narodený:
23. 1. 1916

Hovorí:

- Moje zadelenie bolo na intendanciu v skupine Tlach so sídlom v Harmanci. Spomínam si, ako sa v druhej polovici novembra Nemci dostali až do Kremnice a začali nás ostreľovať mínometom. Boli sme nútení ustúpiť na Donovaly. Tam sme sa dozvedeli, že veliteľstvo Československej armády vydalo rozkaz na ústup do hôr. My ako hospodárski dôstojníci sme na boj, ale ani na pobyt v horách, neboli dostatočne vyzbrojení. Napriek tomu sme sa chceli pripojiť k niektorej odbojovej skupine. Naš pochod sme nasmerovali smerom k Hronu a do Slovenského Rudohoria. K Hronu sme sa dostali jednej novembrovej noci pri Svätom Ondreji. Vyčkali sme vhodnú chvíľu a v tme sme prebrodili rieku. Voda bola ľadová a na povrchu bol srieň. Nemci po nás v tme strieľali, našťastie nikoho nezasiahli. Mokri a vyzíabnutí sme v studenej noci pochodovali ďalej do hôr. Zo skupiny pomaly odchádzali jednotlivci, napokon sme zostali len dvaja, s porúčikom hosp. Gustávom Dubekom. Prebrodenie ľadového Hrona spôsobilo, že sme obidvaja dostali vysokú teplotu. V zlom zdravotnom a psychickom stave sme však mali aj šťastie. Natrafili sme na skupinu, v ktorej bol ďalej slúžiaci čatár Sluka zo Bzovíka pri Krupine. Keď videl, v akom sme zúboženom stave, zaviedol nás k svojej babke do Jalšovníka pri Krupine. Tam sme sa dva či tri týždne liečili. Spomínam si, ako nám babka jedného dňa s plačom oznámila, že na okolí robí razie pohotovostný oddiel Hlinkovej gardy (HG) z Krupiny. Bála sa, že nás gardisti nájdu, odveľú, a aj na nej sa vyvŕšia. Pri hľadaní východiska nám pomohla zhoda môjho priezviska s priezviskom učiteľky Volknerovej zo Bzovíka. Jej otec bol notár. Potrebovali sme totiž doklady, aby sme mohli opustiť našu skrýš. Na našu veľkú radosť nám za niekoľko dní Sluka doniesol požadované doklady. Učiteľka a jej otec boli ochotní nám pomôcť, aj keď sme sa nikdy predtým nevideli. Navyše nám Slukovi rodičia v Krupine kúpili civilné šaty a my sme sa mohli pobrať vlakom domov na západné Slovensko. Pred odchodom sme sa s babkou rozlúčili a poďakovali sa jej za opateru. Dodnes som vďačný za pomoc ľuďom, ktorí mi zachránili život. Cením si nezištnú pomoc učiteľky Volknerovej a mrzí ma, že som sa jej dodnes nemohol osobne poďakovať. O to viac, že po našom odchode od babky Slukovej v jej dome vzápätí urobil razie pohotovostný oddiel HG z Krupiny. Niekoľko nás vyzradil. To sú spomienky, na ktoré sa nedá zabudnúť.

Otmár Volkner bol po vojne riaditeľom školy v Omšeni.

Tomáš ŠVEC

Základný a špeciálny výcvik

V čase reorganizácie Ozbrojených síl SR a vzniku nových organizačných štruktúr asi len veľmi málo veliteľov má dostatok času a priestoru na prípravu kvalitného odborného výcviku v rámci svojej pôsobnosti. Predpismi a nariadeniami stanovené výcvikové programy sa síce dodržia, no sú poznačené časovou nedostatnosťou a aj o ich aktuálnosti sa dá občas pochybovať. Veľká pozornosť sa venuje reprezentácii a zamestnaniam, ktoré veľakrát nemajú nič spoločné s riadnym systematickým odborným výcvikom.

Z dôvodu stanovenej pripravenosti jednotlivcov sa najväčšie úsilie venuje ich stmeleniu. Pritom sa stáva, že príslušníci jednotlivých odborností s prehľadom a bez problémov zvládnu úlohu v rámci svojej špecializácie, ale na úkor ostatných bojových príprav, v ktorých dosahujú podpriemerné výsledky. Na druhej strane je nutné pripomenúť, že použitie jednotiek, ich úlohy a ciele, ako aj technické prostriedky, s ktorými sú nútené pracovať, sa rapídne zmenili. Aby jednotlivci a jednotky dokázali čeliť týmto zmenám, je nutné ich výcvik prispôbiť a doplniť. Zmena musí nastať i v pohľade na realnosť a zmysel vykonávaných cvičení.

Prispievať k tomu budú útvary veliteľstva síl výcviku a podpory, ktoré majú za úlohu zvýšiť odbornú úroveň jednotlivcov po nástupe k OS SR i v rámci ďalšieho kariérneho rastu počas ich pôsobenia v OS SR. Nemajú úlohu pri odbornom výcviku zohrávajú rôzne „výcvikové strediská“. Časť z týchto útvarov sa však ešte iba formuje a otúka, či v rámci reorganizácie nanovo zabeháva.

Výučbové a selektívne kurzy

Ústav špeciálneho zdravotníctva a výcviku MO SR Lešť (ÚSZV) sa aktívne zapája do tohto výcvikového procesu. Hľadá odpovede na otázky týkajúce sa výcviku, jeho nových trendov, postupov a technických prostriedkov používaných na splnenie úloh.

Oddelenie výcviku, ktoré organizuje zamestnania na základe požiadaviek, má za úlohu zavádzať nové druhy výcvikov, technických prostriedkov a metodík do prostredia OS SR. Oddelenie organizuje odborné kurzy vo viacerých oblastiach bojových príprav a kombinované kurzy na základe priamych požiadaviek veliteľov so zameraním na výcvik jednotlivca.

Kurzy sa podľa metódy práce delia na výučbové a selektívne. Výučbové kurzy sa zameriavajú na vysokú odbornú úroveň v danej oblasti výcviku, pričom ich súčasťou je praktické precvičenie základných úloh. Selektívne kurzy sú zamerané na detailné odborné zvládnutie stanovených úloh pod tlakom navodených stresových činiteľov

(vysoká fyzická záťaž). Vyznačujú sa mnohými preskúšaniami alebo náročnými úlohami. Nesplnenie úloh alebo nevládnutie psychickej stránky znamená pre adepta okamžité ukončenie kurzu.

Z hľadiska prípravy osôb sa kurzy delia na základné, na kurzy pre cvičiteľov (na stupeň „cvičiteľ“) a kurzy pre inštruktov.

Jednotlivé kurzy majú pevne stanovený rozsah a obsah tém. Aby sa však predišlo stagnácii, každoročne sa do obsahu kurzu zaradi najmenej jedna nová téma, spravidla zameraná na súčinnosť s iným druhom vojska. Tieto témy sú v súlade s potrebami danej oblasti výcviku a prispievajú ku skvalitneniu a spestreniu kurzu. Jednou z nich je napríklad téma ochrany pred vzdušnými pozorovacími prostriedkami, ktorá je zaradená do kurzu sebazáchovy.

Novinkou je, že účastníci môžu kurz kedykoľvek ukončiť. Je to odôvodnené vysokými nárokmi v jednotlivých etapách výcviku. Nezriedka sa stáva, že cvičiaci po zvážení náročnosti úloh prehodnotí svoju ďalšiu účasť na kurze a radšej sám z výcviku odstúpi. Inštruktorom to uľahčí zvládnutie nárokov na bezpečnosť cvičiacich a vyhnú sa patovým situáciám, kedy cvičiaci z akýchkoľvek dôvodov nie je schopný poradiť si s danou úlohou. Je samozrejme, že úlohy a nároky sa postupne zvyšujú, preto z takejto situácie nevyplýva pre odstupujúceho nijaký postih. Zvážil svoje schopnosti...

Na kurzoch sa často opakujú nevládnuteľné úlohy. Počas nich sa vyhodnocuje správanie jednotlivcov, ich prístup a zmysel pre posúdenie situácie. Nikto z nich samozrejme ani netuší, o akú úlohu ide. Je zaujímavé sledovať cvičiacich počas takejto úlohy - ako v nich prebieha zápas medzi zmyslom pre povinnosť a uvedomovaním si miery rizika.

Silným činiteľom počas výcviku je neistota. Obsah jednotlivých etáp a častí výcviku sa pred cvičiacimi utajuje alebo sa im podávajú skreslené informácie. Tento stav „nevedo-

Cvičiaci v týchto priestoroch trávajú niekoľko hodín bez stravy, vody a možnosti vykonať osobnú potrebu mimo cely. Potom spravidla nasleduje tvrdý výsluch.

mosti“ slúži výchovnému prvku „očakávaj neočakávané alebo buď pripravený na všetko“. Je teda samozrejme, že bezpečnosť pri výcviku sa dá zaistiť len dôsledným poučením na začiatku zamestnania. Keďže sa predpokladá určitý stupeň úniku informácií o absolvovanom zamestnaní, to nasledujúce sa vždy v určitej miere postupnosti obmieňa.

Tvrdosť, no realnosť

Realnosť. To je najdôležitejší faktor výcviku. Vykonávaná činnosť musí byť do detailu prepracovaná s takými prostriedkami, ktoré by sa v skutočnej situácii naozaj používali. Náročnosť a tvrdosť sú také vysoké, aby zotrelí známky zábavného nácviku. Cvičiaci musí mať pocit ohrozenia svojej osoby, stratiť pojem o čase, do popredia musí vystúpiť pocit neistoty a fyzického či psychického trápenia. Snahou je docieľiť, aby cvičiaci mali aspoň chvíľu pocit, že to, čo prežívajú, je reálne. Pozitívne to ovplyvňuje zvládnutie prípadnej skutočnej situácie. Pri takýchto druhoch výcvikov inštruktor úzko spolupracuje s lekárom a psychológom, ktorí sa na výcviku priamo zúčastňujú.

Dôležitá je dĺžka výcviku a jeho jednotlivých etáp. Najdôležitejšou časťou výcviku často predchádza dlhá prípravná fáza, v ktorej sa snažíme pripraviť cvičiaceho na jednu jedinu chvíľu, v ktorej „pochopí“. Táto prípravná časť je rovnako dôležitá ako tá jedna jediná chvíľka. Ak zlyhá, tak tá chvíľka nikdy nenastane. Počas kurzov sa tieto prípravné časti prelínajú s inými. A je len na riadiacom, na kedy načasuje „čas poznania“ a koľko ich po sebe ešte bude nasledovať bez prestávky. Keď

úlohy nasledujú po sebe s rastúcou intenzitou a náročnosťou, cvičiaci ich vníma ako kompaktný celok. Zamestnanie bude mať preňho charakter jedinej dlhšej hlbokkej informácie.

Všetci účastníci výcviku sú jasne označení. Zabezpečí sa tým vysoká bezpečnosť cvičiacich a vyhneme sa možným nedorozumeniam. Napríklad v prípade kurzu zajatia by cvičiaci neodpovedali na jasnú a zreteľnú otázku doktora o ich zdravotnom stave. V prípade označenia vyšetrovateľov, doktorov a psychologov rozličnými rozlišovacími znakmi nedorozumenia nevznikajú.

Tvrdosť a náročnosť selektívnych kurzov je na hranici pochopenia významu daného druhu výcviku u cvičiaceho. Keďže je to predsa len výcvik a jeho účelom je pripraviť cvičiacich na plnenie úloh, je nutné im dať šancu skoncentrovať sa, uvoľniť napätie alebo si uvedomiť správny postoj k nasledujúcemu rozhodnutiu. Preto sa v takýchto kurzoch používajú tzv. stresové karty. Ich

práve detail rozhoduje o úspechu celého zamestnania. Naopak, niektoré momenty, intenzívne zážitky, ktoré im neboli celkom jasné počas zamestnania, sa opäť rozoberajú a prehodnocujú, aby si ich cvičiaci dokázali správne vysvetliť. Hodnotí sa ich správanie v niektorých situáciách a dozvedia sa, ako riešiť sporné momenty v budúcnosti.

Je samozrejmé, že v prípade takejto nadpriemernej záťaže počas určitej časti cvičenia nasleduje povinná riadená relaxácia. Vráťane všetkých vymožeností rehabilitačnej časti ÚŠZV. Povinná preto, aby inštruktor mal istotu, že cvičiaci skupina je v rámci oddychu približne na rovnakej úrovni. Táto skutočnosť výrazne ovplyvňuje hranice možnej záťaže cvičiacich a ďalší plynulý prechod na ešte zvýšenú záťaž.

Personálne zabezpečenie ďaleko presahuje štandard. Jednotliví odborní inštruktori sa v rámci svojej pôsobnosti venujú čiastkovým etapám kurzu a iní sú rozdelení na niekoľko (podľa kurzu) odborne a profesionálne rovnakých skupín, ktoré sa v rozličných intervaloch v zamestnaniach striedajú. Všetko sa podriaďuje jedinému cieľu. Cvičiaci majú byť v maximálnej možnej miere v zvyšujúcej sa záťaži, zatiaľ čo inštruktor práve naopak - len vtedy sa môže sústrediť na detaily a úroveň výcviku alebo na bezpečnosť, ak je v prijateľnom pohodlí a pokoji. Príliš veľa osôb súčasťujúcich sa na zamestnaní ale odpútava pozornosť cvičiacich. Uvediem príklad: Na kurze zajatia pripadajú na jedného cvičiaceho tri

a s takou výzbrojou, aké budú mať pri výkone určených úloh v reálnom nasadení. Schválne používam podmienovací spôsob, lebo situáciu s materiálным zabezpečením výstroja a výzbroje všetci poznáme. V zásade počas výcviku by mal mať cvičiaci čo najnepohodľnejší výstroj. Samozrejme so zreteľom na bezpečnosť. V rámci psychickej odolnosti je to výborný tréning. Tento princíp však neplatí na technické prostriedky, pokiaľ v tom nie je zámer, a zvlášť na materiál zabezpečujúci bezpečnosť počas výcviku. Počas plnenia úloh by mal mať cvičiaci to najlepšie, čo mu môžeme poskytnúť. V zásade by sa výcvik nemal prispôbovať materiálному vybaveniu, ale naopak - to by sa malo prispôbiť výcvikovým úlohám a podmienkam. Na ilustráciu malý detail. Počas našich zamestnaní v poli má každý cvičiaci pištalku v bezpečnostnom balíčku. Ani snáď nemusím spomínať, že tento neoceniteľný pomocník vyriešil už nejednu zložitú situáciu v prípade zlyhania vysielaciek alebo straty orientácie.

Problém legislatívy

Zastavme sa pri najdôležitejšej otázke týkajúcej sa výcviku. Realita legislatívy. Je veľmi málo aktuálnych odborných predpisov, podľa ktorých môžeme urobiť naozaj kvalitný výcvik pre súčasné potreby OS SR. A aj pri najväčšej snahe riešiť situáciu, je to taký zložitý a zdĺhavý proces, že v prípade jeho úspešného zavŕšenia, je už tento produkt z polovice neaktuálny. Možným riešením by bolo vyškoliť inštruktorov s väčšou právomocou, ktorí by na jednotlivých stupňoch samostatne, odborne, podľa aktuálnych potrieb, vykonávali výcvik jednotiek so všetkými dôsledkami. Dať v predpisoch určitú voľnosť, no s dôrazom na dodržanie všetkých zásad bezpečnosti. V rámci nastavbovej prípravy a vlastného rozvoja by títo inštruktori prenášali do výcviku nové a aktuálne poznatky podľa potrieb OS SR.

Na záver by som chcel citovať výrok, ktorý odznel na konferencii na tému možnosti OS SR pri plnení úloh boja proti terorizmu a organizovanému zločinu: „Ako môže vojak chrániť druhých, keď nedokáže uchrániť sám seba...?“ V tejto zdanlivo ľahkovážne povedanej vete sa ukrýva hlboká myšlienka. Všetci asi cítime, že je nutné zmeniť prípravu veľkej časti príslušníkov OS SR a organizovať výcvik inak. Každý nový prístup napomôže špecifikovať správne nové postupy výcviku vojakov a skvalitniť ich pripravenosť na plnenie nových úloh. Niektoré som tu v princípoch spomenul. Dúfam, že veliteľom pomôžu v ich riadiacej práci v oblasti základného výcviku. Samozrejme si uvedomujem, že nie všade sú rovnaké podmienky a možnosti...

Text a foto kapitán Patrik ŽITNÍK

Vypočúvanie s použitím fyzického a psychického nátlaku z bezprostrednej blízkosti okamžite vyvolá u cvičiaceho pocit ohrozenia. Výcvik nabera na dynamiku a realnosť.

používanie má samozrejme presné pravidlá a pravidla sa môžu za celý výcvik použiť len raz. O tom, že ich cvičiaci použil, sa robí presný záznam a vždy po skončení etapy sa podrobne rozoberie, prečo a z akého dôvodu to urobil. Omyl alebo hrubá chyba sa však ospravedlniť nedá...

Spätná väzba

Spätná väzba od účastníkov zamestnania často pomôže spestriť nasledujúce zamestnania a vyvarovať sa v budúcnosti chýb, ktoré inštruktor nevedomky urobil. I keď absolventi kurzu niekedy nepochopia zmysel celku, pretože hodnotia zamestnanie z pohľadu účastníka a pravidla sa venujú nepodstatným častiam prípravnej fázy výcviku, ich podnety bývajú veľa krát prínosom práve pre prípravnú fázu z hľadiska dopracovania detailov. Detaily sú absolútne dôležité. V konečnom dôsledku

osoby personálneho zabezpečenia vrátane zdravotníkov, lekárov, psychologov, strážnych, vyšetrovateľov, inštruktorov...

Inštruktori, ktorí vedú výcvik, sú spravidla profesionáli vo svojom odbore zameraní na jednu oblasť. Ako lektori pôsobia v rámci spolupráce aj príslušníci z iných zložiek OS SR. Samozrejme, časť inštruktorov pri úzko špecializovaných témach sú príslušníci policajných zložiek a iných školiacich stredísk alebo civilní odborníci.

Materiálne vybavenie je široké. Spomeniem preto princíp, ktorý by sa mal dodržiavať pri každom výcviku. Snáď najdôležitejšie je, aby cvičiaci cvičili vo výstroji

Autor (32) je absolventom Vojenského gymnázia SNP v Banskej Bystrici, začal štúdium vo VVŠ PV vo Vyškove na Morave na katedre prieskumu a vojenského spravodajstva, vysokú školu ukončil na Vojenskej akadémii v Liptovskom Mikuláši. Od r. 1994 pôsobil ako veliteľ skupiny hlbkového prieskumu na psp Bratislava. Od r. 1997 bol zástupcom riaditeľa oddelenia výcviku v ÚŠZV MO SR Lešť. Od r. 2003 je riaditeľom tohto oddelenia.

Naši vojenski športovci v histórii olympiád

Olympijské hry ako najvýznamnejšie svetové športové podujatia ovplyvňujú nielen smerovanie športu, vrátane vojenského. O význame armádneho športu v našom telovýchovnom hnutí veľa povie aj pohľad do jeho olympijskej minulosti.

Pre rýchlostného kanoistu Petra Páleša, ktorý debutoval na OH v roku 1988 v Soule, je aténska olympiáda už štvrtým vystúpením pod olympijskými kruhmi, najviac zo súčasných slovenských olympionikov

Na olympijských hrách sa športovci, príslušníci armád, zúčastňujú v novodobej histórii už od ich obnovenia v roku 1896. Známy je prípad prvého víťaza maratónskeho behu, dôstojníka gréckej armády L. Spyridosa. U nás sa armádni športovci začali zúčastňovať na olympijských hrách od roku 1920, keď dostali možnosť stať sa členmi olympijského reprezentačného družstva. Od roku 1929 na základe medzirezortnej dohody reprezentovali armádni športovci krajinu v tzv. branných športoch, t. j. streľba, jazdectvo, šerm a moderný päťboj. Počas prvej Československej republiky sa vojenská časť československej olympijskej výpravy skladala výhradne z vojenských osôb českej národnosti. Jedinou výnimkou bol šermiar škpt. J. Benedik, ktorý na OH v Berlíne v roku 1936 postúpil do druhého kola v súťaži jednotlivcov v šerme šablou, pričom československé družstvo šermiarov ukončilo svoje

OAP odštartoval novú etapu vo vývoji vrcholového armádneho športu. Oddiel armádnych pretekárov mal i na súčasné pomery všetky znaky vrcholového strediska. Od tréningového procesu cez regeneráciu a lekársku starostlivosť až po stravovanie. Vznik OAP bol motivovaný snahou ochrániť túto skupinu – vojakov prezenčnej služby – pred bojovým nasadením. OAP i ATK koncentrovali vo svojich radoch najlepších športovcov krajiny. Počas existencie ATK, t. j. do konca roku 1952, keď vznikol Ústredný dom armády (ÚDA), reprezentovalo zo Slovenska na OH spolu šesť športovcov.

Obdobie 1948 – 1952 bolo nazývané aj érou E. Zátopka – štvornásobného olympijského víťaza a armádneho dôstojníka. Zo Slovenska bol najúspešnejší päťšportár J. Zachara – víťaz v pérovej váhe (do 57,2 kg). Športové úspechy sa stali významným prostriedkom prezentácie nového zriadenia. Športovci sa začali čoraz viac využívať na rôzne propagačné podujatia. Výsledkom bola čoraz väčšia koncentrácia športovcov a politizácia ich činnosti. Okrem vojakov prezenčnej služby sa vytvorili ďalšie kategórie športovcov – vojakov z povolania a občianskych zamestnancov. Okrem ÚDA začali vykonávať činnosť aj ďalšie armádne kluby – Tankista, Kridla vlasti. Táto situácia mala za následok kritiku zo strany športových zväzov a športových klubov. Dôsledkom bola reorganizácia armádneho vrcholového športu, ktorá sa uskutočnila po olympijských hrách v roku 1956. Reorganizácia mala za následok zrušenie armádnych klubov a redislokáciu armádnych športových družstiev do jednotlivých posádok. V Prahe zostalo niekoľko družstiev pri Vojenskej telovýchovnej škole (VTŠ) dr. M. Tyrša. Reorganizácia bola nepripravená a znamenala pokles výkonnosti, čo sa prejavilo aj na výsledkoch na olympijských hrách. Neúspech na olympijských hrách viedol k ďalšej zmene. V roku 1963 bolo vytvorené Armádne stredisko (AS) Dukla Praha, do ktorého prešli armádne športové družstvá (AŠD) z VTŠ dr. Tyrša

a postupne aj niektoré ďalšie AŠD, ktoré v nových posádkach nemali vytvorené podmienky. Zmena našla svoju odozvu vo výsledkoch, preto sa rozhodlo, že sa vytvorí ďalšie strediská. V roku 1967 to bol: AS Dukla Banská Bystrica, 1969 AS Dukla Trenčín a 1970 AS Dukla Liberec. Návrat k osvedčenej forme prípravy vrcholových športovcov sa prejavil vo zvýšení výkonnosti na domácej i medzinárodnej úrovni. Reforma armádneho športu, do značnej miery ovplyvnená spoločenskými udalosťami z konca 60. rokov, bola utlmená následným normalizačným procesom. Stále viac sa začalo prejavovať aj zaostávanie materiálno-technickej úrovne zabezpečenia vrcholového športu. Na uvedení situáciu reagovali ústredné telovýchovné orgány novou reorganizáciou vrcholového športu. Vytvorili sa strediská vrcholového športu v rezorte školstva, vnútra a obrany. S účinnosťou od 11. apríla 1974 vznikli: Armádne strediská vrcholového športu (ASVŠ), Dukla Praha, Dukla Liberec, Dukla Trenčín, Dukla Banská Bystrica, Dukla Olomouc. V priebehu 80. rokov sa uskutočnilo niekoľko čiastkových zmien, ktoré však nevedli k želanému výsledku.

Nasledujúce zmeny vyplývali zo zmien v štátoprávnom usporiadaní. V Českej republike bolo vytvorené Armádne športové centrum a na Slovensku sa od roku 1994 ASVŠ premenovali na Armádne športové kluby (AŠK). Zmeny nastali aj vo vnútornej štruktúre AŠD. Členmi AŠK sa opäť stali aj ženy. Tu možno dodať, že vojenský šport je medzinárodne organizovaný v CISM (Medzinárodná rada vojenského športu), ktorá zastrešuje 129 národných športových vojenských organizácií.

Napriek nesporným úspechom slovenských armádnych olympionikov po roku 1992 musia sa i oni boriť s procesom profesionalizácie našej armády a hľadať optimálne formy svojej existencie. Výsledky XXVIII. olympijských hier v Aténach môžu tomuto procesu napomôcť. V nasledujúcich tabuľkách prinášame výsledky slovenských vojenských olympionikov alebo českých športovcov, ktorí v čase reprezentovania spoločného štátu pôsobili v slovenských vojenských športových kluboch.

Mjr. v. v. PaedDr. Peter BUČKA, PhD.

Oštepár Jan Železný, trojnásobný olympijský víťaz a jeden z najúspešnejších športovcov Českej republiky, začal svoju medailovú zátvu ešte v drese banskobystrickej Dukly na OH v Soule pred šiestimi rokmi, kde získal striebro

zápolenie už v kvalifikácii. Najvýznamnejším úspechom armádnych športovcov prvej Československej republiky na olympijských hrách bolo víťazstvo F. Venturu v jazdectve (parkúr) na olympijských hrách v roku 1928 v Amsterdame.

Počas druhej svetovej vojny sa olympijské hry neuskutočnili. Prvé povojnové olympijské hry sa konali v roku 1948 v Londýne. Bolo to len mesiac pred vznikom Armádneho telocvičného klubu (ATK), ktorý – ako sa uvádza v dobovej tlači – sa vytvoril podľa vzoru Oddielu armádnych pretekárov (OAP). Vznik

ských hrách v roku 1956. Reorganizácia mala za následok zrušenie armádnych klubov a redislokáciu armádnych športových družstiev do jednotlivých posádok. V Prahe zostalo niekoľko družstiev pri Vojenskej telovýchovnej škole (VTŠ) dr. M. Tyrša. Reorganizácia bola nepripravená a znamenala pokles výkonnosti, čo sa prejavilo aj na výsledkoch na olympijských hrách. Neúspech na olympijských hrách viedol k ďalšej zmene. V roku 1963 bolo vytvorené Armádne stredisko (AS) Dukla Praha, do ktorého prešli armádne športové družstvá (AŠD) z VTŠ dr. Tyrša

PREHĽAD ÚČASTI ARMÁDNYCH ŠPORTOVCOV NA OH

OLYMPIÁDA	ŠPORT	DISCIPLÍNA	MENO - KLUB	UMIESTNENIE
Helsinki 1952	box	do 67 kg	J. Torma - ATK	štvrtfinále
		nad 81 kg	H. Netuka - ATK	2. kolo
	atletika	400 m	M. Filo - ATK	rozbeh
	plávanie	200 m prsia	V. Skovajsa - ATK	rozplavba
	športová gymnastika	družstvá	F. Daniš - ATK	7.
		viacboj jednotlivci	F. Daniš - ATK	12.
		bradlá	F. Daniš - ATK	5.
Oslo 1952	hokej	preskok	F. Daniš - ATK	9.
		prostné	F. Daniš - ATK	7.
Melbourne 1956	box	do 75 kg	J. Torma - ÚDA	štvrtfinále
	moderný päťboj		V. Černý - ÚDA	24.
	veslovanie	dvojskif	A. Krajmer, F. Reich - ÚDA	semifinále
	cyklistika	tandem	J. Miklušica, D. Škvarenina - ÚDA	semifinále
		družstvá	Daniš, Gajdoš - ÚDA	4.
	športová gymnastika	viacboj jednotlivci	F. Daniš - ÚDA	12.
		prostné	P. Gajdoš - ÚDA	28.
Cortina d'Ampezzo 1956	krasokorčuľovanie		F. Daniš - ÚDA	6.
Rím 1960	dráhová cyklistika	tandem	J. Miklušica - ÚDA	štvrtfinále
	športová gymnastika	družstvo	P. Gajdoš - DP	4.
		viacboj jednotlivci	P. Gajdoš - DP	106.
Tokio 1964	futbal		J. Geleta - DP	2.
Mexico City 1968	futbal		L. Petráš - DP	vyrazení v skupine
	športová gymnastika	družstvo	J. Jarabinský - DP	4.
		viacboj jednotlivci	F. Bočko - DP	22.
Mníchov 1972	atletika	5 km	D. Moravčík - DBB	rozbeh
		3 000 m prek.	D. Moravčík - DBB	5.
		800 m	J. Plachý - DP	semifinále
		4 x 100 m	J. Demeč - DP	4.
	dráhová cyklistika	pevný kilometer	A. Tkáč - DT	13.
		stíhacie preteky - družstvá	A. Tkáč - DT	rozjazda
	hadzaná		J. Papierník - DP	7.
Sapporo 1972	skoky na lyžiach		K. Kodejška	7.
Montreal 1976	džudo	nad 93 kg	V. Novák - DBB	2. kolo
		bez rozdielu	V. Novák - DBB	7.
	moderný päťboj	družstvá	B. Starnovský - DBB	2.
	ľahká atletika	800 m	P. Vyskočil - DBB	rozbeh
		3 000 m prek.	J. Plachý - DP	rozbeh
	dráhová cyklistika	šprint 1 km	D. Moravčík - DP	1.
	strelba	ľubovoľná pištoľ	A. Tkáč - DT	27.
	športová gymnastika	družstvá	A. Schwarz - DBB	27.
		viacboj jednotlivci	M. Netušil - DBB	9.
		bradlá	M. Netušil - DBB	25.
Innsbruck 1976	skoky na lyžiach		M. Netušil - DBB	5.
			D. Drška - DT	nedokončil
Moskva 1980	box	do 67 kg	D. Drška - DT	nedokončil
	dráhová cyklistika	šprint	D. Drška - DT	nedokončil
	futbal		M. Šandor - DT	2. kolo
	džudo	do 60 kg	F. Kunzo - DBB	1.
		do 65 kg	P. Petříkov - DBB	5.
		nad 95 kg	J. Kříž - DBB	7.
			V. Kocman - DBB	3.
	ľahká atletika	1 500 m	J. Plachý - DP	6.
		disk	I. Bugár - DP	2.
		chôdza 20 km	J. Benčík - DBB	diskvalif.
			P. Blažek - DBB	14.
	chôdza 50 km		J. Pribilinec - DBB	20.
			J. Benčík - DBB	13.
			P. Blažek - DBB	10.
			D. Moravčík - DP	10.
	moderný päťboj	4 x 400 m	D. Malovec - DBB	7.
			M. Kadlec - DBB	8.
	vzpieranie	do 67,5 kg	D. Drška - DT	9.

OLYMPIÁDA	ŠPORT	DISCIPLÍNA	MENO - KLUB	UMIESTNENIE
Lake Placid 1980	hokej		M. Šťastný - DT	5.
			P. Zelinka - DBB	6.
	biatlon	10 km	P. Zelinka - DBB	22.
		4 x 7,5 km	P. Zelinka - DBB	11.
Sarajevo 1984	hokej		I. Liba - DJ	2.
	skoky na lyžiach	P 90	P. Ploc - D.B.B.	3.
		P 90	J. Parma - DBB	5.
		P 90	J. Parma - DBB	10.
		P 90	L. Dluhoš - DBB	14.
		družstvá P 90	L. Dluhoš - DBB	4.
Soul 1988	biatlon		V. Podzimek - DBB	8.
			P. Zelinka - DBB	6.
Soul 1988	box	do 71 kg	P. Zelinka - DBB	6.
			M. Franek - DO	3. kolo
	kanoistika	K1 500 m	A. Szabo - DP	6.
		K1 1 000 m	A. Szabo - DP	7.
		C1 1 000 m	P. Pálaš - DT	7.
		10 km	K. David - DBB	vzdal
	atletika	maratón	K. David - DBB	vzdal
		chôdza 50 km	R. Mrázek - DBB	17.
			P. Szikora - DBB	10.
			P. Blažek - DBB	12.
		chôdza 20 km	R. Mrázek - DBB	5.
			P. Blažek - DBB	15.
			J. Pribilinec - DBB	1.
		oštep	J. Železný - DBB	2.
	moderný päťboj	disk	I. Bugár - DP	12.
		družstvo	M. Kadlec - DBB	6.
		jednotlivci	M. Kadlec - DBB	11.
	cestná cyklistika	jednotlivci	J. Regec - DB	10.
		družstvá	J. Regec - DB	8.
	strelba	na bežiaci terč 30 x 30	J. Kerimet - DBB	4.
	zápas gréckorímsky	do 52 kg	T. Jankovicz - DT	6.
Calgary 1988	biatlon	20 km	F. Chládek - DBB	44.
		4 x 7,5 km	F. Chládek - DBB	11.
	hokej		J. Benák - DT	6.
			B. Ščerban - DT	6.
	skoky na lyžiach	P 90 družstvo	J. Parma - DBB	4.
			L. Dluhoš - DBB	4.
		P 90	L. Dluhoš - DBB	14.
			J. Parma - DBB	29.
		P 70	J. Parma - DBB	5.
Barcelona 1992	severská kombinácia	družstvo	L. Dluhoš - DBB	14.
		jednotlivci	M. Kopal - DBB	6.
Barcelona 1992	džudo		M. Kopal - DBB	7.
	moderný päťboj	družstvo	J. Věsek - DBB	9.
		jednotlivci	P. Blažek - DBB	14.
		družstvá	P. Blažek - DBB	8.
	atletika	chôdza 50 km	P. Prokopius - DBB	8.
			R. Mrázek - DBB	5.
			P. Blažek - DBB	29.
			P. Szikora - DBB	27.
		chôdza 20 km	P. Blažek - DBB	17.
			J. Záhončík - DBB	28.
			I. Kollár - DBB	19.
		maratón	K. David - DBB	19.
	kanoistika	110 m prekážky	I. Kováč - DBB	rozbeh
		disk	I. Bugár - DBB	kvalifikácia
		skok do diaľky	M. Gombala - DBB	kvalifikácia
Albertville 1992	biatlon	K1 500 m	A. Szabo - DP	7.
		C1 1500 m	S. Khazovický - DT	4.
	cestná cyklistika	družstvá	M. Lipták - DT	8.
		do 90 kg	J. Palatínus - DT	3. kolo
Lillehammer 1994	zápasenie	do 74 kg	M. Levický - DT	1. kolo
Albertville 1992	biatlon	15 km	P. Nosková - DBB	60.
	skoky na lyžiach	P 90	J. Parma - DBB	5.
Lillehammer 1994	hokej	družstvo	J. Parma, F. Jež - DBB	3.
Lillehammer 1994	hokej		E. Hartman, B. Janoš, M. Smerčiak, J. Daňo, M. Šatan, R. Kontšek, S. Medfík - DT	6.
Lillehammer 1994	biatlon	10 km	P. Kotrba - DBB	51.
			S. Krčmář - DBB	57.

OLYMPIÁDA	ŠPORT	DISCIPLÍNA	MENO - KLUB	UMIESTNENIE
	biatlon	10 km	L. Krejčí - DBB P. Sládek - DBB	50. 56.
		štafeta 4 x 7,5 km	P. Kotrba, L. Krejčí, S. Krčmář, P. Sládek - DBB	18.
	skoky na lyžiach	K-90	M. Švagerko - DBB M. Slušný - DBB	25. 51.
		K-120	M. Švagerko - DBB M. Slušný - DBB	28. 45.
Atlanta 1996	atletika	400 m	Š. Balošák - DBB	14.
		5 km	M. Vanko - DBB	18.
		10 km	R. Štefko - DBB M. Vanko - DBB	28. 33.
		5 000 m	M. Vanko - DBB	18.
		chôdza 50 km	R. Mrázek - DBB P. Blažek - DBB	20. 46.
		chôdza 20 km	I. Kollár - DBB	diskvalif.
		110 m prekážky	I. Kováč - DBB	25.
		400 m prekážky	J. Kucej - DBB	39.
	cestná cyklistika	časovka jednotlivci	M. Lipták - DT M. Dvorščík - DT J. Valach - DT	31. 34. 68.
		súťaž jednotlivcov	M. Lipták - DT M. Dvorščík - DT	Nedokončil 59.
	dráhová cyklistika	šprint	M. Hrbáček - DT P. Bazálik - DT	13. 18.
	vodný slalom	C-1	M. Martikán - DBB	1.
		K-1	G. Brosková - DBB P. Nagy - DBB E. Kaliská - DBB	5. 13. 19.
		C-2	R. Vajs, R. Štrba - DBB	13.
	kanoistika	C1 500 m	Š. Kňazovický - DT	2.
		K2 1000 m	A. Szabo - DT	Semifinále
		C1 1000 m	J. Kubica - DT	Semifinále
		C2 1000 m	P. Páleš - DT	7.
	džudo	C2 500 m	P. Páleš - DT	8.
		do 95 kg	S. Pepic - DBB	2. kolo
	strelba	do 60 kg	M. Matušek - DBB	1. kolo
		ľubovoľná malokalibrovka 60 rán	J. Gönci - DBB	3.
		vzduch. puška 60 rán	J. Gönci - DBB	28.
		ľubovoľná malokalibrovka 3 x 40 rán	J. Gönci - DBB	5.
	veslovanie	dvojskif	J. Žiška-DT	11.
	vzpieranie	do 91 kg	M. Tešovič - DT	10.
		do 70 kg	R. Lukáč - DT	18.
Nagano 1998	skoky na lyžiach	K-90	M. Mesík - DBB	60.
		K-120	M. Mesík - DBB	26.
	biatlon	20 km	L. Machyniak - DBB	38.
		štafety 4 x 7,5 km	M. Jašicová - DBB	7.
	hokej		J. Pardavý - DT R. Kontšek - DT	
				10.

OLYMPIÁDA	ŠPORT	DISCIPLÍNA	MENO - KLUB	UMIESTNENIE
Sydney 2000	atletika	400 m	Š. Balošák - DBB	44.
		oštep	M. Bokor - DBB	27.
		guľa	M. Haborák - DBB	11.
		400 m prek.	R. Holúbek - DBB	rozbeh - 40.
		štafeta 4 x 400 m prekážky	R. Holúbek, Š. Balošák - DBB	27.
		chôdza 50 km	P. Korčok - DBB	23.
		chôdza 20 km	I. Kollár - DBB R. Valíček - DBB	31. 41.
		110 m prek.	I. Kováč - DBB	nenastúpil kvôli zraneniu
		maratón	R. Štefko - DBB	nedokončil
	cestná cyklistika	jednotlivci	M. Dvorščík - DT R. Nagy - DT	87. nedokončil
	dráhová cyklistika	šprint	J. Lepka - DT	kvalifikácia 10.
		keirin	J. Jeřábek - DT	repasáž
		olympijský šprint	P. Bazálik - DT, J. Lepka - DT, J. Jeřábek - DT	6.
	džudo	do 60 kg	M. Matuszek - DBB	9.
	jachting	trieda Mistral	P. Pollák - DBB	26.
	futbal		Andrej Porázik, Miloš Krško, Martin Lipčák, (všetci ODT)	vyradení v kvalifikačnej skupine
	kanoistika	C-1 500 m	S. Kňazovický - DT	5.5.
		K-1 1000 m	R. Kužel - DT M. Ostrčil, J. Kubica - DT	semifinále semifinále
		C-2 500 m	P. Páleš - DT	9.
	vodný slalom	C-1	M. Martikán - DBB	2.
		K-1	E. Kaliská - DBB G. Stacherová - DBB	4. 11.
	plávanie	100 m znak	M. Machovič - DBB	28.
		200 m znak	M. Machovič - DBB	31.
		50 m voľný sp.	I. Walterová - DBB	30.
	strelba	vzduchová puška 60 rán	J. Gönci - DBB	11.
		ľubovoľná malikalibrovka 3 x 40 rán	J. Gönci - DBB	8.
	vzpieranie	do 58 kg	D. Daneková - DT	9.
Salt Lake City 2002	biatlon	10 km	M. Matiaško - DBB	39.
		20 km	M. Matiaško - DBB	52.
		stíhacie 12,5 km	M. Matiaško - DBB	43.
		7,5 km	M. Jašicová - DBB	13.
		15 km	M. Jašicová - DBB	9.
		stíhacie 10 km	M. Jašicová - DBB	18.
		štafeta 4 x 7,5 km	M. Jašicová - DBB	5.

ATK - Armádný telocvičný klub, ÚDA - Ústredný dom armády, DP - Dukla Praha, DO - Dukla Olomouc, DBB - Dukla Banská Bystrica, DT - Dukla Trenčín, DJ - Dukla Jihlava, DB - Dukla Brno, ODT - OZETA Dukla Trenčín

Uvedené údaje sú pokusom o prvú sumarizáciu účasti slovenských vojenských športovcov (resp. členov slovenských armádnych telovýchovných klubov) na OH. Ďalšie upresnenia privítame.

Olympionici s prezidentom

Prezident SR I. Gašparovič počas krátkeho stretnutia s atlétmi Dukly B. Bystrica - zľava chodci M. Tóth, P. Korčok, guliár M. Haborák, riaditeľ AŠK L. Roško a tréner L. Charfreitag

Slávnostný sľub pred Hrami XXVIII. olympiády v Aténach zložili 29. júla v Sále ústavy Bratislavského hradu slovenskí športovci do rúk prezidenta Ivana Gašparoviča. Po prvýkrát v jedenásťročnej histórii slovenskej samostatnosti športovci, medzi ktorými je aj 25 členov trenčianskej a banskobystrickej Dukly, skladali pred letnou olympiádou sľub do rúk najvyššieho predstaviteľa štátu. Za prítomných 74 členov výpravy (42 športovcov), ale aj zvyšných 34, ktorí do Bratislavy nemohli prísť, zložili strelkyňa Andrea Stranovská a vzpierač Martin Tešovič. V mene všetkých sľúbili úprimnú snahu o čo najlepšie výsledky v duchu fair play. Prezident I. Gašparovič odovzdal olympionikom slovenskú vlajku, ktorú na aténskom olympijskom štadióne počas slávnostného otvorenia poniesie olympijský víťaz vo vodnom slalome Michal Martikán, ako aj olympijské dekréty. Hlava štátu zároveň vyslovila želanie, aby slovenskí športovci vystupovali v Aténach tak, aby boli so svojimi výkonmi spokojní, ale aby urobili spokojnými čo najviac ľudí na Slovensku.

Text a foto Jozef MICHNICA

Prijímanie počas
slávnostných
služieb Božích,
uprostred
plk. Tomáš Semko

Právo a morálka vo vojne

Sedem príslušníkov Ozbroyených síl SR sa vo francúzskom meste Gagnières zúčastnilo na 53. medzinárodnom stretnutí protestantských vojakov Európy, na ktorom boli koncom júna prítomní vojenski duchovní a vojenské delegácie jedenástich štátov Európy a Kanady.

„Na tomto medzinárodnom stretnutí sa hovorilo o osobnom postoji vojaka k biblickému slovu, ochrane života v situáciách ohrozenia v prípadoch, keď má jednotka so sebou vojnových zajatcov. Diskutovali sme aj o skúsenostiach s uplatňovaním ženevských konvencií v armádach európskych štátov, zodpoved-

nosti vojakov za seba, ako aj za iných, o mravnosti,“ vyratúval témy panelových diskusií vedúci slovenskej delegácie plk. Tomáš Semko, riaditeľ Úradu vojenských duchovných ekumenickej rady cirkví.

Na stretnutí veriaci vojaci hovorili o uplatňovaní práva vo vojne aj po vojne, ako aj o poslaní vojakov v zahraničných

misiách. Debaty na túto tému ovplyvnili i tragické udalosti zo začiatku júna, keď zahynuli štyria naši vojaci pri plnení úloh za hranicami vlasti. „V našej delegácii bol pprp. Slavomír Badár zo Žiliny, ktorý sa zúčastnil až na štyroch mierových misiách. Slúžil na Golanských výšinách, v Kosove a vo východnom Slavónsku. Jeho zážitky a skúsenosti získané v zahraničí obohatili rozhovory počas celého stretnutia,“ zdôraznil plk. T. Semko.

Zaujala i prednáška Holanďana pplk. Hendrika Fabera, ktorý hovoril o tradícii spravodlivej vojny, medzinárodnom práve, národných záujmoch, genocíde, rozhodovaní sa v bojovej akcii a krízovej situácii, a to z pohľadu filozofov, teológov a vojakov.

Počas pobytu vo Francúzsku navštívili vojaci zo Slovenska i Múzeum Púšte v Mialete, ktoré je zriadené pri rodnom dome Pierra Laporta zvaného Rolland, jedného z vodcov kamizardov, protestantov, ktorí viedli svoj boj za slobodu vyznania. V múzeu je zachytené jedno storočie z histórie francúzskeho protestantizmu a to od odvolania Nantského ediktu (1685) až do vyhlásenia Tolerančného patentu v roku 1787, nazývané aj obdobie Púšte. Múzeum je zároveň pamätníkom pre umučených protestantov obdobia Púšte po roku 1685.

V Poprade sa koncom júla uskutočnilo 8. stretnutie evanjelických vojakov, ktoré pripravil plk. Tomáš Semko, riaditeľ Úradu vojenských duchovných ekumenickej rady cirkví a vojenský dekan Veliteľstva pozemných síl OS SR v Trenčíne major Jaroslav Balocký. Tohtoročné stretnutie sa nieslo v znamení myšlienky „váš čas – dar pre činy“.

„Program nášho stretnutia súvisel s Deviatym dištriktuálnym dňom Východného dištriktu Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku, ktorý sa v uskutočnil v Spišskej Novej Vsi. V tomto roku sa na ňom zúčastnilo vyše štyritisíc mladých ľudí z celého Slovenska. Vojaci ozbrojených síl sa pravidelne zúčastňujú na stretnutiach evanjelickej mládeže od roku 1996,“ poznamenal plk. T. Semko.

Nadrotmajster Peter Boldi z Rožnavy patrí medzi pravidelných účastníkov stretnutí evanjelických vojakov: „Myslím si, že takéto akcie obohacujú každého z nás. Žijeme v hektickej dobe a každý človek si potrebuje oddýchnuť od každodenného stresu. Na niekoľko dní sme tu našli oázu pokoja a pohody. Škoda, že nám nevyšlo počasie. Všetci sa tak tešili na vysokohorskú turistiku.“

Do Popradu pricestovala aj profesionálna vojačka Genová Šikorová zo Štúrova, desiatnik Štefan Marko z Rimavskej Soboty a vojak Radoslav Popelka z Topoľčian. Priviedla ich tam viera a samozrejme i zvedavosť. „Ási najväčší dojem v nás zanechali duchovné rozhovory o živote, službe v ozbrojených silách, všedných radoostiach a starostiach každého z nás. Nesmiem zabudnúť na návštevu obidvoch evanjelických kostolov v Kežmarku. Najmä starý drevený kostolík je

Vojaci našli na stretnutí oázu pokoja a pohody, aj keď počasie neprišlo vysoko-horskej turistike

Vojaci - evanjelici v Tatrách

skutočným unikátom, ukážkou šikovnosti a skromnosti ľudí, ktorí žili a žijú v tomto kraji,“ poznamenal des. Š. Marko.

Major Jaroslav Balocký pripomenul, že aj na budúci rok sa pripravuje celoslovenské stretnutie evanjelických vojakov. Pravdepodobne sa uskutoční v čase konania festivalu evanjelickej mládeže.

Stranu pripravil Milan ČIPKA

Foto Peter DOVINA

Slová života

Keď na pracovnom stole nájem spisy, v názve ktorých sú slová ako „obránné plánovanie“, „dlhodobý plán“, „model 2010-2015“ či „požiadavky na objem finančných prostriedkov v r. 2005 – 2010“, už prvý pohľad na ne mi spôsobuje zimomriavky. Ich obsah je pre mňa tajomný aj napriek tomu, že mám možnosť, právo i povinnosť sa nimi zaoberať. Zložitost' problematiky, odbornosť témy, dynamika procesu v týchto oblastiach, odborná terminológia, to sú len niektoré dôvody, pre ktoré je táto problematika pre človeka bez odbornej prípravy či dlhobohnejšej praxe veľkou tajomnou neznámou. Prebieha tu veľmi zložitý a tajomný proces, ktorý sa odráža v týchto dokumentoch. Nikto však nespochybňuje jeho potrebu. Taký zložitý rezort potrebuje jasnú víziu do budúcnosti, plán na jej dosiahnutie i nádej na jeho splnenie.

Nebo - nádej a cieľ

V auguste slávime slávnosť Nanebovzátia Panny Márie (15. august). Bratia východného obradu oslavujú v tento deň sviatkov Ustnutie Panny Márie. Jeho obsahom je to, že Panna Mária po skončení pozemského života bola s telom a dušou vzatá do nebeskej slávy (porovnaj katechizmus katolíckej cirkvi čl. 966). Korene tohto sviatku siahajúce do ďalekej histórie cirkvi sú modernému človeku rovnako vzdialené ako jeho obsah a jeho uskutočnenie v budúcnosti. Pre nezasväteného a problematiky neznaleho človeka je aj toto vyjadrenie tajomné a ťažko pochopiteľné. Odpovedá však na základnú otázku človeka: Kam idem? Načo žijem? A čo bude, až dožijem?

Pri pohrebných obradoch, keď sú naše oči upreté na truhlu a zároveň premeriavajú jamu, v ktorej sa o chvíľu má truhla stratiť, cirkev slovami Ježiša Krista pripomína „dlhodobý plán“, ktorý pre človeka pripravil Boh: V dome môjho Otca je mnoho príbytkov... idem vám pripraviť miesto (porov. Jn 14,1-6) alebo slovami sv. Pavla: Naša vlasť je v nebesiach. (Flp. 3,20).

Mária je prvá, ktorou sa naplnil Boží plán, od začiatku až po završenie vo večnosti. A nemá byť jediná. Každý človek má v tomto sviatku pred sebou nie nejasnú víziu svojej budúcnosti. Má perspektívu a konkrétny cieľ svojej existencie, nádej na jeho naplnenie, a v prípade osoby Panny Márie – nádej, ktorá je už naplnená.

Ťažko vám je uveriť v nebo? Po skúsenostiach s kvalitou rozličných plánovacích procesov, s dosahovaním cieľov v nich ukrytých a napĺňaním nádejí, ktorých tvorcom je človek – radšej si ponechávam perspektívu, nádej i cieľ, ktorý pre človeka naplánoval Boh sám. A to aj na pracovisku, uprostred plánovacieho procesu.

Plk. ThLic. Marko TROCHAN
generálny vikár OS a OZ SR

Vojaci proti povodňiam

Koncom júla boli povodňami postihnuté desiatky obcí na východnom Slovensku. Na pomoc civilnému obyvateľstvu prispeli aj Ozbromené sily SR, konkrétne vojaci 1. mechanizovanej brigády z Prešova. Veliteľ, brig. gen. Ing. Miroslav Kováč, nám k tomu povedal: „Pomáhali sme od utorka 27. júla do skorého rána 3. augusta 2004. Nasadili sme sto vojakov v Prešovskom kraji a 40 vojakov Košickom kraji. Vrecovali sme piesok, spevňovali sme a dvíhali úroveň hatí. Najmä na Sigorte bola dosť vážna situácia, tam sme pracovali nonstop i v noci. Ďalej to bolo na rieke Sekčov, v Solivare a v ďalších obciach. Úlohy sme splnili, vojaci ukázali svoju profesionalitu, za čo im možno poďakovať.“

Zadané úlohy plnili z prevažnej väčšiny profesionálni vojaci – poddôstojníci. Uznanie im vyslovili aj na zasadnutí krízovej komisie v obvode Prešov. Ako nám veliteľ brigády prezradil, tajomstvo spočíva aj v prístupe k podriadeným: „Keď vojakom vysvetlíte, prečo tam idú, z akých dôvodov, nenájde sa človek, ktorý by to nepochopil a nešiel pomáhať. Keď boli zavolaní na zásah, nebolo jediného, kto by neprišiel v stanovenej norme na pracovisko.“

A postoj obyvateľov? Na jednej strane boli samozrejme radi, že vojaci opäť prišli na pomoc. Na druhej strane boli smutní, lebo mali zatopené svoje domy, majetok.

Na monitoring situácie bol použitý aj vrtuľník ozbrojených síl, pričom vzdušné sily tiež nasadili 50 ľudí v dvoch zmenách s technikou. Na odstraňovaní škôd a záchrane majetku sa, samozrejme, veľkou mierou podieľali aj sily podriadené Ministerstvu vnútra SR a ďalšie súčasti štátnej správy a samosprávy.

Peter MICHNICA, Foto Andrej LAZORÍK

Výstava k 60. výročiu SNP

Výstavu k 60. výročiu SNP otvorili 9. augusta v priestoroch Kultúrneho a metodického centra Ozbromených síl SR (Dom armády) v Trenčíne. Pripravili ju KaMC OS SR Trenčín, Oblastný výbor Zväzu protifašistických bojovníkov, Vojenské múzeum Piešťany, Klub vojenských veteránov Trenčína, Klub filatelistov pri KaMC OS SR Trenčína. Návštevníci na nej môžu vidieť fotografie z prípravy a priebehu Slovenského národného povstania, ako aj trojrozmerné exponáty Vojenského múzea Piešťany (zbrane, uniformy, vyznamenania a pod.). Výstava je pre verejnosť otvorená denne od siedmej do osemnájtej hodiny a potrvá do 30. augusta.

J. KORENÝ, kurátor výstavy

Touto cestou ďakujeme všetkým príslušníkom rezortu ministerstva obrany, kolegom a priateľom za poskytnutú pomoc, slová útechy a kvetinové dary, ktorými ste sa snažili zmierniť náš hlboký žiaľ pri tragickej strate milovaného syna, brata a vnuka rtm. in memoriam Miroslava Hrušku

Hlboko smútiaca rodina

V stredu 21. júla 2004 sa v Košariskách uskutočnila spomienková slávnosť pri príležitosti 124. výročia narodenia generála

Oslavy v Košariskách

Milana Rastislava Štefánika. Oslavy pripravila Spoločnosť M. R. Štefánika spolu so Spolkom M. R. Š. Nadáciou M. R. Š. a Ministerstvom obrany SR. Na slávnosti sa zúčastnil predseda Branno-bezpečnostného výboru NR SR Róbert Kaliňák, veľvyslanec Francúzskej republiky na Slovensku Jacques Faure, zástupca náčelníka Generálneho štábu OS SR genmjr. Peter Novotný, náčelník štábu vedenia operácií a výcviku GŠ OS SR brig. gen. Peter Gajdoš, vedúci oddelenia vojnových veteránov MO SR plk. v. v. Daniel Kostra a pplk. Viliam Marušinec, zástupca vedúceho služobného úradu MO SR, ktorý riaditeľovi Múzea M. R. Štefánika v Košariskách Rastislavovi Púdelkovi (na fotografii) odovzdal preukaz vojnového veterána M. R. Štefánika s číslom 0001. V múzeu, ktoré ročne navštívi 19-tisíc návštevníkov, mu venovali čestné miesto spolu s dekrétom, ktorým prezident SR Rudolf Schuster minulý rok vymenoval M. R. Štefánika do generálskej hodnosti Ozbromených síl SR. Slávnosť v Košariskách umocnila dôstojným vystúpením čestná jednotka a Hudba Ozbromených síl SR.

Text a foto Milan ČIPKA

*Nezmätajte Čonka, to nie je žiadny africký tank.
To je africký slon.*

- Pán hlavný, v tej fašírke je poka-
zené mäso...

- Pane, to sa mýlite. My do fašírky
žiadne mäso nedávame.

...

V reštaurácii je plno múch. Host' to
vyčíta čašníčkovi: - Viete, že jedna
jediná mucha znesie za rok aj stotisíc
vajčiek?!

- To je naozaj odporné, - vraví čaš-
ník, - ale predstavte si, čo by tu bolo,
keby tie potvory pri každom ich zne-
sení ešte aj kotkodákali.

...

Vo vinárni sa pozrie host' na hodin-
ky a povie čašníčkovi: - To nám to dnes
uteká, čo?

- Veru, pane, - odpovedá čašník, -
mne napríklad dnes dvaja hostia bez
platenia!

...

- Pán hlavný, máte upchaté uši? -
pýta sa netrpezlivý host' v reštaurácii.

- Moment, opýtam sa v kuchyni.

...

Host' vojde do reštaurácie a pýta sa
časníčky:

- Máte údený jazyk?

- Nie! Ja už nefajčím...

7 x odpovedz

1. Novým veliteľom mnohonárodnej deväťtísi-
covej jednotky v Iraku pod poľským velením je
od júna generál:

- a) Andrzej Ekiert
- b) Mieczyslaw Bieniek
- c) Marian Mainda

2. Slovenskí vojaci pôsobili v mierovej misii
UNMEE v Eritrei od januára:

- a) 2000 b) 2001 c) 2002

3. Aké označenie má najväčšia európska výsta-
va vojenskej techniky v Paríži?

- a) IDEX
- b) Euroidex
- c) Eurosatory

4. Spoločný program švédskych a finských
firiem pri vývoji a výrobe samohybných hlav-
ňových systémov má označenie:

- a) AMOS b) AMADEUS c) AMORO

5. Známe Kennedyho vesmírne stredisko sa
nachádza:

- a) v Nevade
- b) vo Washingtone
- c) na Floride

6. Historickú prvú olympijskú medailu pre Slo-
vensko získal športovec AŠK Dukla Banská
Bystrica:

- a) Michal Martikán
- b) Jozef Gönci
- c) Jozef Pribilinec

7. Kto povedal vetu: Budem pre Benátky Attilom?

- a) Turecký sultán Sulejman Nádherný
v roku 1553
- b) Casanova v benátskom väzení v roku 1755
- c) Generál Bonaparte počas výpravy
v roku 1797

Fotokuriozita

Turban aj DVD

V areáli vojenského tábora veliteľstva mnohonárodnej divízie v irackom
Babylone býval ešte pred pár týždňami otvorený malý trh. Bol to dobrý nápad.
Ženy a muži z divízie, ktorej súčasťou je aj slovenský kontingent, si mohli nakú-
piť zopár drobností nielen vo všade si podobných vojenských obchodoch, ale
čiastočne okúsiť aj atmosféru orientálneho bazáru. Na trh mali pritom kvôli
bezpečnosti prístup len tí, čo sa mohli pohybovať vo vojenskom priestore.

„My friend Slovak,“ lákali nás do stánkov zo tri desiatky predavačov aj za
pomoci svojich detí. Podľa nášho dvojkríža na uniforme presne vedeli, ku
ktorej armáde patríme. Za nami bolo počuť „my friend Polak“ alebo „my
friend Amerika“... Medené arabské dózy a tepané šperkovnice sa dali kúpiť
práve tak ako japonská kamera. Jeden stánkar predával erotickú ženskú bieli-
zeň a druhý turbany. Dlhé biele mužské arabské odevy, ktoré si niektorí vojaci
kupovali ako nočné košele, vám núkali za 15 dolárov. Dalo sa zjednať na deväť
a ešte vám pridali dva balíčky vonných tyčínok a krabičku arabského čaju. Pre
doma čakajúcu manželku bol vhodný parfum Calvin Klein, pre deda kartón
celkom dobrých cigariet „5 Stars“ a deti sa iste potešia DVD Avril Lavigne. Všet-
ko za zlomkové ceny oproti európskym obchodom. Spokojní boli kupujúci aj
predávajúci – a tak to bolo dobre. No tí, pre ktorých je heslom „čím horšie, tým
lepšie“, sa s takouto ústretoťou symbiózou nezmierili. Kvôli bezpečnosti muse-
la byť prevádzka malého trhoviska dočasne pozastavená. Bodaj ich...

Text a foto – pv –

S Ú D N I Č K A

P R Í B E H

Vinco bol vojenský profesionál. Na život podľa jeho predstáv mu však nezostával dostatok peňazí.

Koniec profesionála

Možno aj preto u seba od marca prechovával rozdrvené, vysušené konope. V auguste mal ešte 7,19 gramov, z čoho možno vyrobiť štrnásť obvyklých jednorazových dávok. Prvého septembra mu konope pri cestnej kontrole zaistili pracovníci colnej správy. To však nie je všetko.

Dňa 31. augusta v meste V. prevzal osobné motorové vozidlo značky Daewoo Truck, v ktorého úložnom priestore účelovo prispôsobenom na utajovanú prepravu nákladu sa nachádzalo 140-tisíc kusov cigariet, všetky označené kontrolnými známkami Ukrajiny. Za sľúbenú odmenu desaťtisíc korún viezol na druhý deň tieto nelegálne dovezené cigarety po štátnej ceste z Košíc do Bratislavy, kde ich mal odovzdať. K tomu však nedošlo, pretože pracovníci colnej správy vykonali colnú kontrolu a prevážané cigarety zaistili.

Prokurátor podal na Vinca obžalobu pre trestný čin porušovania predpisov o štátnych technických opatreniach na označenie tovaru podľa § 148c ods. 1 Tr. zák., a trestný čin nedovolennej výroby a držby omamnej látky, psychotropnej látky, jedu, prekurzora a obchodovanie s nimi podľa § 187 ods. 1, písm. d/ Tr. zák. Obžalovaný sa k svojej trestnej činnosti v plnom rozsahu doznal.

Vidina rýchleho zbohatnutia sa rozplynula. Rozsudok uznal obžalovaného vinným zo žalovaných trestných činov. Vinco prijal dvojročný trest. Výkon trestu mu súd podmienenečne odložil na dlhšiu skúšobnú dobu - 42 mesiacov. Podľa § 73 ods. 1 písm. d/ Tr. zák. cigarety zhabal štát.

Ako sa Vinco pokonal s tým, pre koho cigarety prevážal, nevedno. Profesionálom však už nie je.

plk. JUDr. Vladimír PETEJA

Nedávno som sa zúčastnil na jubilejnom 25. ročníku Novinárskej mušky – Memoriaľu Katky Fornerovej vo Vojenskom výcvikovom priestore Turecký vrch. Okrem toho, že som mal možnosť znova sa stretnúť s mojimi bývalými kolegami z vojenských i civilných médií, som sa tešil aj na streľby. Najmä, keď som sa dozvedel, že jednou zo zbraní, z ktorých budeme strieľať, je aj samonabíjacia puška. Tú má dnes vo „výzbroji“ len jednotka čestnej stráže, a preto nie je veľa ľudí, ktorí z nej strieľali. Dokonca ani profesionálnych vojakov.

Streľba na rýchlosť

Aj ja som mal tú česť držať túto pušku po prvý raz v živote až pri príležitosti novinárskej streleckej súťaže. Tri nástrelné výstrely dopadli nad moje očakávanie. Pri „ostrých“ streľbách som ležal v jednom rade s ministrom obrany. Strieľalo sa mi celkom dobre a myslel som si, že výsledky len potvrdia moju dobrú náladu. O ňu som prišiel pri vyhodnotení tejto streleckej disciplíny: Zo sto možných bodov som získal len 83.

Pri streľbe z pištole vždy prekvapím svojich kolegov. Ani nie tak presnosťou, ako rýchlosťou streľby. Nebolo to inak ani tohto roku. Dôstojníka, ktorý stál za mojím chrbtom a nepoznal moje maniere, som poprosil, aby si pripravil stopky. Chvíľu na mňa nechápavo pozeral a vysvetľoval, že streľba je predsa o získaní čo najväčšieho počtu bodov. Nakoniec však rezignoval a nemo prikývol. Po povelu „Pál!“ som zamieril a desať nábojov opustilo v rýchlom slede za sebou ústie hlavne mojej pištole. S otázkou „Koľko?“ som sa obrátil na dôstojníka. „Tri celé, štyri desatiny sekundy, ale neviem, či ste niečo trafili,“ vyhlásil skormútené. Na rozdiel od neho som bol spokojný. Zasa sa mi podarilo trochu stlačiť môj osobný časový rekord a stať sa tak prvým aspoň v jednej, aj keď neoficiálnej, disciplíne.

Dušan OVÁDEK

TAJNÍČKA: Židovské prislovie	klobúk (hovor.)	chorí postihnutí sklerózou	obyvateľ Indie	meno revolu- cionára Guevaru	značka túlia	POMÔCKY: LL.D, rap Ati, che, AOR satis, sap	zužujem	velúr, po český	divadelné štúdio	Obrana	plešina, po česky	ŠPZ Prahy	preložilo sedlo na iného koňa	samostatná časť celku v knihe
tvár (hovor., expr.)						úrad voj. duchovných o s voká- nom a bez				pápež, po esperantsky				
1										anglický šľachtic cip (zdrob.)				
latinská skr. doktora práv				vodiaca žrd' voza ťahaneho koňmi	olej, po anglicky zn. žiaroviek				zn. umelého tuku zn. sáčkova- ných džús.					
atómová elektrárň (skr.)			zn. kvalit. múky skr. epi- lepsie			4 sekal, rúbal						EČV okr. Senica skr. valuty		
2						časť noža (geol.) dost' (hud.)					počet rokov človeka tu máš!			
Autor: Vojtech Kúkol'	značka cigár st. rím boh lásky						3 návšteva							pocit potreby jest'
mesto v stredo- africkom št. Čad				boh moslimov la'la, aha				zn. kilo- ampéra iniciály Kukučina				angl. skr. ľavého (left-hand) mys		
rímske číslo 1001			cit. vyjad. neistotu MPZ Egypta			americké muž. meno písmeno gréč. abc.				opica (zried.)	špina, usadenina toto			
hutnícky upravené železo					pískala (expr.)									
ženské meno					5				6					